

Michal Šanda

Sudamerická romance

Kronika osidlování Gran Chaca

Někdo možná prohlásí celé toto vyprávění za lež, ale jsou případy, kdy něco nelze nazvat lží jenom proto, že se to třeba nestalo.

John Steinbeck

Generál osidlování Gran Chaca

Budova administracíonu byla omšelá rezidence, jíž oficiózní důstojnost dodávala pouze vlajka povívající na balkoně. Pleskání cípů o žerd' se neslo dlážděným patiem zastíněným mangovníkem až k schůdkům před dveře kanceláře. Vystoupal jsem po schůdcích nahoru. Cedulku u vchodu s otevírací dobou, samozřejmost na úřadech v Evropě, v administracíonu nahrazovala klika. Buď klika je ve dveřích a kancelář má otevřeno, nebo ve dveřích klika není. Ergo se dnes neúřaduje. Strážcem kliky a gouvernerem pro teritorium Chaco byl rozložitý muž s glotovými manžetami navlečenými přes rukávy dvouřadového tvídivého saka. Řetízek od remontoirek mu ostentativně čouhal z náprsenky. Pokud se ctihodnost dá poměřovat množstvím karátů a délkou doutníku, byl García Ques hombre. Rutinním pohybem přisunul doprostřed psacího stolu litinovou sošku San Martína. Obřadně ode mne přijal padesát pesos, jež srovnal do komínku. Následně pesa s nemenší obřadností vložil do generálovy napřažené ručičky. Padesát pesos. Přesně tolik činil usnesením argentinského parlamentu o teritoriích poplatků za pronájem neosídlených parcel.

„No esté satisfecho,“* pokrčil rameny García Ques.

Odepnul jsem z opasku tobolku s penězi a vysázel na ručičku další pesa. Nakonec komínek narostl do osmdesáti. S příštím pesem se hlava spřažená táhlem s ručičkou naklonila vahou mincí dopředu. Soška generála zasalutovala; pesa zacinkala na dně pokladničky.

„San Martín es un general sabio.“** García Ques se zhoupł v křesle. Oharkem doutníku ukázal na mapu zavěšenou kdesi nad šanony v přítmí nevětrané kanceláře, zatemněné žaluziemi. Kroužek kouře nad Roca Góngora y Rey byla má chacra.

* Není spokojen.

** San Martín je moudrý generál.

Vyzvánějící mršina

V čase mého příjezdu do Sudameriky, v dubnu roku 1913, bylo Barrenqueras provincionální městečko se svébytným latinským šmakem. Rytmus života jeho obyvatel předurčoval kostelní zvon. Na věnci odlitá písmena P. N. B. D. se s černohumornou jízlivostí nabízela vyložit Protéja nos e barrenado Dios. Ochraňuj nás, potrhly Bože. Mezi vyzváněním zvonu na nešpory a klekáním tu chcípnu pes. Jeho mršina se povalovala u kašny na tržišti, a pokud ji kdo vzal na vědomí, maximálně ji nártem boty pokopl k obrubníku. Za ohradou z prken spadaly uličky s patrovými domy v koloniálním stylu po úbočí nevysokého kopce k Paraná. V přístavu prosyceném odérem zahnívajících vody a splašků vykládali na vratkých lávkách peóni na molo bedny a uprázdněná podpalubí vysloužilých kolesových mississippijských veteránů zaplňovali dřevem pro parostroje. Hlouček zevlounů, čekajících na pštrosí rodeo pořádané v hangáru v docích, si zpestřoval kratochvíli metáním bocci po písčitém plácku u úvaziště parníků a dohadováním, zda má větší ponor Teyúcaré, nebo Masfeñer.

5:3 na Masfeñera.

Nečekal jsem na rozuzlení sázek. Překročil jsem zuboženou psí mršinu a vydal se do almacénu.

Winchester za cascabela

Za ohradou, v nejnižším z vápnem omítnutých domků zabubnoval Norimberčan Carlo Schmidt tučnými prstíky na klávesnici sčítacího stroje. Okolo pultu spočivaly po podlaze navršené sudy kolomazi a pytle s obilím. Na regálech překypujících neuvěřitelnou směsicí zboží se dalo nalézt snad cokoli na světě, co je určené k prodeji, bičem počínaje. Konzervy, šrouby, koření, káva, svítilny, střelivo, celtý. Růženec zapadlý mezi cep a agusu k prořezávání kukuřičných klasů. Byla tu sedla, postroje do carrey na koně, pro gauča ostruhy, bolasa, karabiny, suchary. Na skobách visela zavěšená řešeta a dozrávaly štangle salámů. Sám Schmidt však strategicky zaujímal pozici před šifonérem opatřeným mohutnou petlicí, obsahujícím cigarros a kořalku. Zdůvodnění pro nezbytnost koupě každého předmětu sypal z rukávu s graciézní samozřejmostí jako mistr magického umění a principál blešího cirkusu Chan-Singh okované vši ze sombrero.

Na sčítacím stroji namarkoval sombrero a s tvrdým bavorským přízvukem dodal: „Un buen sombrero.“

Schmidtovu půvabu nebylo možno nepodlehout. Odstranil petlici ze šifonéru a na pult rozprostřel srolovanou kůži cascabela.

„Musela to být pořádná potvora. Bez hlavy samotná kůže měří tucet palců. U mne máš ale za cenu cascabela winchester. Winchesterem cascabelů odbouchneš, co hrdlo ráčí. A s tím sombrerem jsi udělal dobře. Při míření ti nebude svítit slunce do očí.“

Opáčil jsem, proč mám střílet cascabely?

„Střílej pásovce.“

„Proč pásovce?“

„Tak vystřel třeba do vzduchu pro radost, že hřeby ti dám zadarmo. Za deset centavos 264 kovaných krováků. Řekni, není to zadarmo?“

Přibalil jsem tedy k beztak už obrovské bagáži na jeho radu winchester a tři krabice hřebů po sto kusech.

„No, no, gringo!“ zarazil mne Schmidt, „doscientos sensenta y cuatro.“*

* Dvě stě šedesát čtyři.

Piksla burských oříšků

Zatímco Schmidt odpočítával hřeb po hřebu, usedl jsem na terasu před almácén a otevřel si pikslu burských oříšků. Kronika je pregnantní záležitost a nemíním ji znevěrohodňovat spekulacemi, zda to mělo co do činění s onou pikslou. Dodnes to nevím určitě. Prostě tu lousknutím oříšku byla. Sotva dvacetiletá kreolka s rancem svázaným do lingery. Černé vlasy rozdělené pěšinkou jí pokrývaly útlá ramena zahalená v ponču. Seběhl jsem po pěšince dolů. Na asketicky pohublé, do bronzova opálené tváři se švenknutí panenek pod řasami proloulo s úsměvem na rtech. Ust jsem si všiml okamžitě. Pusa té dívky mě uhranula a mou vlastní pusou měla vzápětí přimět vypustit z úst rozechvělé banality.

Zároveň mě provokovalo, jak rozhazovačně s ní ta dívka zachází. Během jediného nadechnutí vystřídala repertoár od úsměvu po ironický úšklebek v nesčetných podobách a nuancích. Některé z nich nepostrádaly gotickou vznešenost.

„Z gotiky dostávám kopřivku,“ ohradila se. První slovo, které jsem však od ní uslyšel, bylo pindy.

„Pindy!“

Hrábl jsem do piksly a hrstí burských oříšků zazdil portál Sařiny gotické pusy. Sara se ta prostořeká dívka z oříšků jmenovala.

Balustrádový zákon

Schmidt vyvlekl z kolny carretu a pomohl mi k ní připřáhnout koně, jenž na balustrádě okusoval pnoucí se divoké víno. Kůň nevypadal nic moc, při dobré péči by však měl všechny předpoklady rozvinout se do ušlechtilé krásy. Byl to středně vysoký hnědák. Plavou hřívou měl umolousanou a pod ní na krku nezhojené šrámy. Dokonce nebyl ani podkovaný.

„U vás si musel zakusit očistec,“ poznamenal jsem. „Skrz žebra je mu vidět do břicha.“

„To nebyl můj kůň.“

„Čí tedy?“ otázal jsem se, neboť ve mně počalo klíčit jisté podezření.

„Hele, gringo, byl můj a nebyl můj. Čí balustrádu kůň okusuje, toho je. To je zákon Chaca. Nelam si s tím hlavu, víš, jak jsou zákony vachrlatý. Já ti Matena prodal a teď je tvůj,“ ubezpečil mne Schmidt.

Hodil jsem na carretu poslední pytel s fazolemi.

„On je Mateno?“

„Hotovo? Jasně že Mateno. Mateno!“ Kůň zastříhal ušima. Schmidt jej podrbal na nozdrách, a jako bychom se Sarou k sobě patřili odedávna, vysadil Saru

na kozlík. Sara se překvapena nenadálým gentlemanstvím zmožila pouze na obdivné „Óóóó!“ a předala mi opratě. Byl nejvyšší čas vydat se na cestu.

Cochuno

Podle Qesových vágních instrukcí jsme věděli, že za Barrenqueras máme na konci pralesní caminy projet proti vyschlému proudu kaňonem Cañada de Las Golondrinas. Kolem kaňonu se do nedohledna rozprostírala rovinatá planina porostlá cortaderou. Monotónnost krajiny zpestřovaly jen solitéry bachratých kaktusů. Po poledni jsme narazili na sesunutý břeh a vyvlekli carretu z kaňonu. Napříč pampou jsme zamířili k palmám rýsujícím se na obzoru. Pampa tu byla protkaná sítí lagun a bažinatých mokřadů. Na severu přecházela do neprostupného pralesa, končícího kdesi v Paraguayi. Nejpříhodnějším místem pro zbudování rancha se ukázala být remíza mezi vzrostlými guayacány a algarrobami, u ústí dosud bezejmenného potoka. Cortadera tu byla zelená a svěží. Na jednom ze stébel balancoval cochuno. Ubalil jsem si cigaretu a pozoroval jeho pachtění.

„Co máš propánakrále v tom kufru,“ pravila Sara, vykládajíc z carrety naše zavazadla.

„Proč se ptáš?“

„Protože já ho sama neunesu.“

Cochuno se pachtil s pavučinou, venkoncem je to pavouk, ale Sařino pachtění těžkého kalibru bylo zbytečné. Vždyť jsem jí přislíbil, že zavazadla z carrety sundám. Típnul jsem nedokouřenou cigaretu, na nehet nabral cochuna a odfoukl jej o kus dál do trávy, kde nehrozilo, že bude kufrem rozdrčen.

Kufr

Při vandru Prácheňskem jsem na něm v couráku Rudolfov–Netolice Hbf uhájil ambo jambo v licitovaném mariáři proti rittmisterovi Szemzöovi. Původně však sloužil v otcově oficíně za budoár nakadeřeným manekýnám vystřihaným z modistických katalogů. Svrchu je natřen šelakem a temperami doladěný do odstínů hnědi. Fortelná kartonážní práce. Rád bych viděl třeba proutěný kufr, jak by obstál, pokud bych mu do víka praštil žaludským esem. Manekýnám se tou ranou způsobně zatajil dech. Odemkl jsem mosazný zámek. Z někdejšího budoáru po manekýnách v útrobách kufru zbyl fonograf. Položil jsem jej na carretu a při Tangu de la Caminita, linoucím se z ceresinového válečku, jsme se Sarou roztančili nakropenou hlínu smíšenou s posrpenou travou do kadlubů na děláni vepřovic. Sara byla znamenitá tanečnice, v pase jako pírkó. Její bosé nohy klouzaly blátem ladněji než po parketu na Žofíně.

Hřeb

Konstrukci k vyždění budoucího rancha jsem sbil z otesaného kmene guayacánu hřeby od almacenera Schmidta. Zatloukal jsem je do čerstvostí

vonícího dřeva a s každým příštím zatlučeným hřebem mi Schmidt s jeho podivínským odpočítáváním hřebů na kus připadal víc a víc jako pošetilec, dokud Tango de la Caminita nedohrálo a nesešplhal jsem dolů na zem. Právě jsem se hmoždil s přenoskou, když na mne zavolala duchapřítomná Sara, že se svorník krovu rozvívá. Hrozícímu zborcení zabránila ona. Nechal jsem přenosku přenoskou a hnal se ke krabici s hřeby. Byla prázdná. Naštěstí si Sara vzpomněla na hřeb, jímž jsem utemoval rozviklanou rukojeť mačety. Dvoustý šedesátý čtvrtý. Zatloukaje ho do svorníku jsem si uvědomil, že Schmidt vůbec není podivín. Naše rancho stojí na jediném hřebu. Nebýt jej, ostatních dvě stě třiašedesát by bylo na draka. Přesto mě je ten prohnáný kšeftman donutil zakoupit.

Potom už zbývalo jenom na krokev připevnit kufr. Bude z něj dobrá střecha. Na potvrzení pravdivosti této domněnky pestrobarevné cestovní nálepky obsypal hrozen kolibříků. Červeného kolibříka zaujalo držadlo, očalouněné modrým sametem.

Lenochod

Předešlé kočovné noci strávené pod carretou na holé zemi Saru uondaly a v ranchu usnula jako špalek, jen co dolehla na matraci. Bylo moc příjemné cítit bezprostřední blízkost jejího zmalátnělého těla. Položila si na mne hlavu a mou ruku si přivinula pod bradu. Já jsem ji na oplátku nezanepřázdňenou rukou hladil po tváři. Než usnula docela, vtiskla mi do dlaně polibek. Rád Saru hladím po tváři. Musím jí to povědět, až se naučím, jak se španělsky řekne tváře jako slabikáře. Dřív bylo ale záhodno vyprovodit nezvaného hosta.

Rozžal jsem farol a zpod matrace vyndal náboje. Nikdy totiž nenechávám přes noc winchester nabitý. Proč hazardovat. Zasunout patronu do zásobníku je záležitostí tří grifem zautomatizovaných pohybů. Po špičkách jsem se s puškou odplížil ve směru šramotu. Všechno bylo na stejném místě, jak jsme to před soumrakem zanechali rozkramažené. Uhasil jsem farol a vsoukal se pod mosquiteru zpátky na matraci. Namísto Sařiny tváře jsem však nahmatal chundelatý nosan. Než jsem se stačil vyděsit, pravil lenochod: „Spi. Noc je ke spaní a ke špacírování po ranchu zas den.“

Stulil se mezi mne a Saru a také on usnul jako špalek.

Maté

Ráno mě probudil klokot vřící vody na maté a praskání bublinek vystřikujících nad obrubu pavy. Obzvláště naducaná bublina doprskla až doprostředka La Razónu. Sara s lenochodem seděli v kuchyni zabráni do četby a ani bublina na rozečteném článku je nepřiměla přesunout pozornost na ústřední chod naší snídaně. Zamokřený titulek Sara pouze osušila cípem šatů.

S maté se to má jako s Enriquem Garibaldim a jeho pizzou. Nic se nesmí uspěchat. Maté má svůj vnitřní čas. Naplní-li se kdy čas maté, vsype lenochod hrst yerbového prášku do calabazy z vydlabaného turku. Sara ho snad už konečně spaří vodou z pavy do ruda rozfajrované. Zatím to však moc optimisticky nevypadá. Času maté totiž schází minutová rafička. Bombilla, stříbrná rourka opatřená sítkem, pomocí níž se maté srká. Kde sakra je?

„Na okně,“ vzhlédl lenochod od La Razónu.
„Dobré ráno,“ popřála mi Sara.

Dopis bez adresáta

Reklamní cedule na neapolskou pizzu na galpónu u kolejí duněla v poryvech pampera, strhávajícího s sebou mlžný opar zvíženého prachu. Vlak přibrzdil a já seskočil z nárazníku. Měl jsem hlad a pizza by mi přišla k chuti. Krom toho jsem si zkušenostmi ověřil, že v nádražních restauracích se dá získat spousta informací potřebných pro zorientování se v neznámém městě. Uvnitř galpónu dřepěl šlachovitý mužík s cvikrem na nose a přehraboval se v poštovním pytli. Jakmile zaslechl vrznutí dveří, neurvale mne upozornil, že pizzu nemá. Má pouze hák. Nazdařbůh vytáhl z pytle obálku a nehtem oddloubl pečeť.

„Osobně tě mám, gringo, taky na háku.“ Oním hákem zřejmě mínil hák v průčelí, na nějž průvodčí poštovního vagónu vyklonivší se na stupátko nabodávají pytel s korespondencí adresovanou do Barrenqueras. Neapolitánova práce spočívá v tom, že pytel sejme z háku. Proto nemá kdy na pečení pizzy. Celé dny pročítá dopisy.

„Možná jsi prima chlap, jenomže já nestojím o zákazníky. Zdržují mě. Přece se však pizzy dočkáš. Nebude to trvat ani měsíc. Co je psáno, je dáno. Sí? Tady je psáno, že 26. 4. upeču pizzu s ančovičkami a ty že mě vyfotografuješ kamerou Goldwein.“ Upravil si cvikr a pokračoval: „Nic se nesmí uspěchat. Pro pizzu čas teprve nastane. Rozeznat pravý čas je důležité. Vteřinu před anebo po, a hák mineš a pytel s poštou je rozšmelcovaný po pražcích.“ Prohlédl si mne zkoumavým pohledem, jestli jsem rozuměl.

„Sí?“

Rozuměl jsem, že zůstanu o hladu.

„Teď nastal čas dát si cañu,“ zaradoval se a oběma nám nalil poctivou míru třetinové kořalky do zavařovacích sklenic od oliv.

„Až dopijeme, půjdeš do administracíonu pronajmout si chacru. Tak to stojí v dopise. Administración poznáš podle fangle na balkoně. Přístav rovněž trefíš snadno. Pořád s kopce labyrintem uliček, nemůžeš se splést. Dědek, co nejlíp metá bocciu na písčitém plácku mezi úvazišti parníků, je Juan Ramírez. Ukáže ti cestu ke Schmidtovu almacénu. Řekni, že tě posílá Garibaldi.“

„Na Schmidta,“ navrhl jsem přípitek, aniž bych měl ponětí, kdo je Schmidt. Od brzdaře, jenž mě v Sunchales natrapíroval, že jedu načerno, jsem věděl, že je almacenerem. Ne však, co to je almacén. Sám netuším, proč jsem ten přípitek navrhl.

„Na můj vkus moc blbne s Bismarckem.“

„Tak na co?“

„Na číslo 264. Se Schmidtovýma hřebama se to má jako s mojí pizzou,“ pravil Garibaldi.

Laguna

Dnes jsem se vypravil prozkoumat lagunu. Hradba vysokých trav podobných rákosu mě záhy přinutila sesednout s koně a prosekat picadu. Už s prvním

zásekem se z rákosin vyrojila mračna poletavé havěti. Nejméně neškodně vypadaly bicho colorado. Bicho je nazývala Sara, když mi je zakouslé pod nehty doma vypichovala jehlou. Nemám důvod jí nevěřit. Zbrocený potem jsem se s mačetou probíjel ke světlu probleskujícímu mezi stvolý. Ruce jsem měl pobodané a pořezané od rákosin, avšak výsledek mého dobrodružství stál za tu námahu. Na konci picady se po podetnutí posledního stvolu otevřela laguna v absolutní nádheře. Nad zrcadlolesklou hladinou orámovanou vřeštěním pralesa se vznášela vážka a nahoře na nebi volavky. Na ostrůvku se otrásali z mokré srsti carpinchové a pod vybělenou kostrou lapacha se rochnila želva. Zbloudilou jalovici uvázlou v bahně dávil jaguár. Tlapou jí zasadil ránu do šíje a drápy strhnul do mělké vody. Dobrodil jsem na krok od něho. Zakrvácenými špičáky rval cáry masa z dohasínající kořisti. Náhle se atmosféra nad lagunou proměnila k nepoznání. Varovný křik opic utichl a na obloze namísto volavek v soustředných kruzích plachtily supi chimango.

Opuštěný rokovací kabinet

U večeře jsem uspořádal poradou, v jakém oboru budeme podnikat. Sara nám k tomu uvažila puchero. Puchero, což ve španělštině znamená hrnec, vaří gaučové při shánění dobytka na estancie. Recept na puchero je proto prostý: naházejte do hrnce. K sušenému masu, batátům a fazolím přidává Sara do kotlíku ještě madonku po babičce. Z atributu sítě usuzujeme s lenochodem na svatou Blandianu. Aby puchero mělo říz, potřě ji tabascem.

Nabízelo se přehršel variant. Odchytnout zdivočelé krávy a pěstovat dobytek. Rozorat pampu a na panenské půdě založit plantáže cañi. Nebo tabáku. Nebo pomerančovníkový sad?

„Dej se do holportu s jaguárem a zřídíme si jatka, jako má Swift Comp. v Berisse.“

To je celý lenochod. Přitom na něj jsem spoléhal. Je sečtělý La Razónem a vyzná se v kursech akcií. Sary nebylo možno se zeptat. Umyla v neckách sněžený hrnec od večeře a vychována anachronismem conquistadorského bontonu opustila rokovací kabinet.

Fiesta

Neděle připadla na sv. Celestina. Po procesí měl se konat běh býků. Vzal jsem s sebou fotografickou kameru a Sara se nastrojila do parádních šatů. Do Barrenqueras jsme dorazili právě včas. Srdnatí mladíci zrovna za bouřlivého ryku obecenstva vbíhali ke kostelu, pronásledováni falangou rohů rozdrážděných dobytčat. Kreolská kapela bušila do bubnů a dula do trumpet, až uši zaléhaly. V uličce u Souzova pekařství znenadání Sebastiánu Obregónovi, běžícímu s nejztreštěnějšími furianty těsně před býky, podklesla kolena. Býk s olysalou skvrnou na hřbetě se oddělil od stáda, aby ho rozcupoval mezi kopyty. Nabar Serbia rozvinul srolovaný La Razón a zamával jím býkovi před očima. Samý La Razón. Copak tu nemají jiné noviny? pomyslel jsem si. Býk se pokusil nabrat Obregóna levým rohem, ale minul. Pozornost přihlížejících se v té chvíli soustředila na Serbiovo recorte s La

Razónem. Così mi na něm připadlo podezřelé. Rozhodně se tento výtisk odlišoval od výtisku lenochodova. Periferním viděním jsem zaznamenal, že to nebyl býčí roh, co proklálo Sebastiána Obregóna.

„Nech to tak, gringo,“ poznamenal kdosi. Povědomý hlas patřil Schmidtovi. Umírajícímu Obregónovi nacpal vyhrězlá střeva zpátky do rozpáraného břicha a odháněl z něho masařky, dokud se srocením obklopivším nebožtíka neprodrala truchlící Prudencia Obregónová.

Nechal jsem to tak. Co bylo mezi Sebastiánem Obregónem a Cristo Benavidésem a jakou roli v jimi rozehraném dramatu ztvárňoval Nabar Serbia, ví jenom svatý Celestin a María-Luisa.

Caburé

V rozruchu způsobeném býky zůstala na náměstí zapomenuta proutěná klec. Uvnitř hopkal ptáček sotva do dlaně. Enrico Caruso pralesa. Už jeho rozezpěvování naplní La Scalu do poslední liány. Při něm si z houfu ptactva slétnuvšího se na okolní stromy vyhlédne dírkou v oponě z quebrachového listoví nejzaníceněji vyhlížejícího posluchače. Operní fajnšmekry není složité v hledišti rozeznat. Mají permanentky do lóží, naškrobené límce a klobouky odkládají do šatny. Uprostřed šestého dějství Il Barbieri di Venezia se komtesa Lucrezia skryje před lazebníkem Arcimboldem za paraván. Má následovat árie Se vuol ballare. Caburé máchne křidélky, jako by nabíral dech na nástup. Namísto trylkování se však vrhne na svého zkoprnělého ctitele, jenž si právě přiložil k oku triedr, a několika bleskurychlými klovanci zahnutým zobáčkem mu vyklove mozek.

Dnes nezpíval. Komu by se chtělo zpívat a být uvězněn v kleci?

Matacové z uloveného caburé vyjmou srdce a v La Villa del Rosario ho podstrčí biskupovi k požehnání. Srdce caburé v lahvičce se svěcenou vodou umožňuje prohlédnout skrz klisnu, zda zabřezla, nebo nešlápnout na uřknutý drn cortadery, pod nímž je zakopaný osten kaktusu. Caburé má duši čarodějnickví.

Somatologie fotografické kamery

Centrálním nervovým ústrojím na rakouské kameře Goldwein je segment mozkovny s filigránsky vyvedenými páčkami a záklopkami. V něm je pod nadočnicovým obloukem umístěn sklivec objektivu s čočkou. Při zaostřování se pohybuje podle potřeby dopředu nebo dozadu po ocelových sanicích. S vlastním korpusem ho spojuje krabatý kožený měch. Hrudní koš kamery tvoří dřevěná krabice se čtvercovou matnicí. Zevrubně jsem prostudoval přibalený návod a pootočil šroubem u objektivu. Objektiv se posunul po sanici vpřed. Krabatý měch se mírně odkrabil. Znovu jsem otočil šroubem, dokud nebyl na matnici caburé ostrý i s kropenatými pírkami na náprsence. Po zaostření se má matnice vyjmout a objektiv zatmít závěrkou. Namísto matnice se do šoupátka na zadní stěně zasune kazeta. Přehodil jsem přes kameru Sařino pončo. Cvak!

To v brašně

Smrt Sebastiána Obregóna byla neplánovaná atrakce. Vrcholem fiesty měl být bleší cirkus, jenž rozbil své šapitó na krabičce od sirek na kašně. Sara se Schmidtem projevili přání zhlédnout v panoptiku voskovou figurínu. Plakáty s anoncemi na moravského obra Josefa Drásala, zmenšeného v poměru 1:236, byla oblepena kdejaká zeď. Do začátku produkce zbývala čtvrt hodina. Zatímco jsme bloumali po tržišti, propletl se mezi stánky Cristo Benavides a zamířil do podloubí boliche De la ciudad de Budweis*. Zabušil na vrata. V rachotu kreolské kapely však zaniklo nejen Benavidesovo bušení. Přitom Bořivoj Gruntorád, handrkující se s Faustinem Chávezem o rabat na batáty, stál poblíž Prudencie Obregónové, ale ani on nezaregistroval zvuk úderníku. Strhl jsem Schmidta na hromadu pomerančů. Kulka prosvištěla vzduchem v místech, kde se před okamžikem nacházel Benavides, a zaryla se do římsy nad vraty boliche.

V almacenerově poděšených očích se zračila nevyřčená otázka: jak jsi mohl vědět, že Prudencie vystřelí?

Vysvětlení je nasnadě. Tkví v samotném principu fotografie, otisknutí duše na desku negativu. Kamerou ukradená duše s kropenatými pírkami na náprsence, zabalená do neprůsvitného celofánu v mé brašně, patřila caburé. Co jsem ale tehdy dopředu znát nemohl, bylo, jaké podivné věci mě jejím přičiněním potkají a jak se napříště zaplete do mého osudu.

* U města Budějovic.

Batátový maraton

Natěšeným městem po mnoho dnů očekávaná podívaná na Josefa Drásala dopadla fiaskem. Aby byla centimetrová figurína viditelná, ukázalo se z praktických důvodů nezbytné umístit nad ni lupu. Chan-Singh nebyl žádný zelenáč. Byl ostříleným světoběžníkem, s bleším furberkem zcestovalý od Bhútánu po Holandskou východní Indii, proto je trestuhodné, že podcenil slunce žhnoucí nad subtropickým Chacem. Během pár minut pod lupou se z miniaturizovaného obra stala rozteklá hrudka vosku.

Mezitím se z hromady pomerančů vyhrabal i Carlo Schmidt a s lenochodem se přidali k ostatním účastníkům fiesty, zmírňujícím svoje zklamání z panoptika alespoň kamenováním nebohého Chan-Singha.

Bořivoj Gruntorád zamžoural koutkem oka směrem ke kašně a nevzrušeně pokračoval v handrkování s trhovcem Faustinem Chávezem. V jejich rozhovoru už dávno nešlo o batáty. Licitování o rabat je pouze záminkou k ohnivým půtkám. Od batátů se obvykle stočí verbální corrida, v níž nadávky létají vzduchem jako banderilly v aréně, k filosofickým problémům všehomíra, aby navečer před uzavřením tržiště mohli po tomto celodenním maratónu rukoudáním stvrdit usmlouvanou cenu. Na jejich dobrém pocitu z ošizení protivníka nic nezmění konstatování, že stánek Faustina Cháveze ve skutečnosti patří Olívaru Mancusovi. Vždyť taky Bořivoj Gruntorád nemá žádné batáty na prodej.

Flašinetové morytáty

Tahle fotografie se moc líbila Saře. Gruntorád na ní pózuje s calabazou na maté, dřevnou botu s rozšněrovanou tkaničkou teatrálně nakročenou nad língeu. Odrbaným vzezřením budil dojem, že je tulákem odnepaměti. Což byla ve smyslu slova pravda. Nikdo si nepamatoval, kdy do Barrenqueras přivandroval. S plstěným chambergem se širokou střechou na hlavě a pásem umolousané faji, omotané kolem pasu, dokonale zapadl mezi Latinoameričany a patřil k místnímu inventáři. Pañuelo pod Gruntorádovým krkem však vonělo čistotou. Stavovská čest compaňerů od lingery. Za nepřízně počasí přespává Gruntorád v hangáru v docích, dokud ho správce přístavu Anselmo Dedosa ráno nevyžene z jeho brlohu. Obrazí skládky na periférii a po snídani pomáhá trhovcům rozbít stánky. Maté má gratis od boatsmanů za truchloherné morytáty, které doprovází na flašinet. V podpalubí parníků se vždycky najde protržený žok.

Chacra Omega

Cestou domů jsme si udělali zajižďku pralesem do Las Cejas. Rancho už z dálky prozrazovalo starousedlíka. K prostorné haciendě přiléhala sýpka a zastřešený mlat. Opodál mezi záhony zeleniny stála chlebová pec. Matróna kyprých slovanských tvarů prohodila dvorkem z ošatky zrní pro slepice. Umouněný blondáček batolící se mezi kuřinci zakokrhál.

„Ten kokrhá, co?“ pravila hrdě, „to je Bedřich junior.“

„Sara,“ představila se Sara.

„Kokrhát ve fis moll ho naučil taťka. Překokrhá i čistokrevný lenghorny. Na krajanský chovatelský výstavě drůbeže v Chihuaně má čáku na pohár Johanna Amose Comenia.“

Sotva to dořekla, popadla mne do náručí:

„A vy, čítám, budete Bartolomeo Doubrava, novej paisano!“

Škvírou pod mateřskými prsy doňi Růženy jsem, zatímco mě tiskla v objetí, zahlédl mihnutí lasa. V corralu obehnaném barrerou dutě žuchlo do prachu pampy spoutané dobytče.

„Snad ne Doubrava z Borotína?“

„Z Řakomi.“

„Já to říkala!“ zvolala doña Růžena. Muž v kožené zástěře dobytčeti rozžhaveným železem vypálil do boku značku W.

„Taťka cejchuje v corralu dobytčata. Co tady tvrdneme na dvoře, pojdte na kafe.“

Otevřeným oknem ranča se ze šporheltu linula vůně buchť.

Kaiserbart

Veškeré dojmy z Bedřicha Stoříška seniora se mi v paměti zredukovaly na drobtý, opadávající z mocnářského kaiserbartu `a la Franz Josef I. Nakynuté těsto se podvolilo stisku rtů. Z buchty vyklouzla zrnka máku a přilepila se na pečlivě ostřížených koncích Stoříškova kníru.

„Co, mámo, ta byla maková. Doubrava, Doubrava,“ zavlnil se knír a zrnka máku se skutálela na mísu. S příští buchtou byl knír oblepený povidly: „Povidlová. Doubrava. Už vim! Než jsme pobladovali chacru tady u Las Cejas, fachal jsem v dole na korund s nějakým Doubravou ve Venezuele.“ Stoříšek spocíval buchtu s povidly a natáhl ruku přes stůl do mísy pro další. „Zase maková. Udělala jsi nějaký s tvarohem?“ „Já mám tvarohovou,“ doznala Sara. „No proto. Nebo to bylo v Africe v Casablance?“ „V Dolores,“ upřesnila jeho vzpomínky doña Růžena. „Ať tak nebo tak, Doubravové jsou přímí chlapi.“ Zase povidlová. „Jo, Doubrava,“ uzavřel diskusi Stoříškův jazyk a oblízl z kaiserbartu drobtý povidel.

Profesor z Morteta

Mezi mákem a povidly se mi podařilo vyzvědět, že Stoříšek pochází z Kořenova v Orlických horách. Někáký čas rovněž opravoval boty v Morteto de Lobería na předhůří And, v krcálku v zadním traktu pekárny, signifikantně označeném Profesor de botinero. Profesorem je tu kde kdo a pompézní gravírovaná cedule nade dveřmi obvykle hodnotou převyšuje samotnou cenu nástrojů v dílně. Při jedné z mnoha žárlivých hádek Stoříšek přehnul doňu Růženu přes verpánek a za soustrastného přihlížení sousedů na pavlačích jí naplácal na holou podešví holínek místního estancierera. Dokonav exekuci, vhodil podešev do studny na dvoře. Pekař pochopil, že si má od zítřka hledat nového nájemce, a estanciero, že na křtiny kmotřence půjde bos.

Dárek

Doma na nás čekalo překvapení. Když jsme se vrátili z fiesty, v trávě před ranchem leželo zabité dobytče. Co s ním? Na hřbetu bylo na dotek ještě teplé, proto jsem se nerozpakoval ho vyvrhnout. Vláčné čerstvé maso v člověku bez ohledu na stupeň civilizovanosti probudí barbara a zasuté atavistické instinkty. Hrubé bourání jsem po vyvrhnutí provedl mačetou. Šál svíčkové a roštěnku by ale bylo hřích rozsekat. Od řezníka jsem se při zabijačkách naučil zanořit ruku mezi blány a po letorostech svalů je od sebe oddělit prsty. Problém nastal pouze na počátku se stahováním. Útlomit musel stranou. Po obříznutí hrudí jsme s lenochodem uvázali kopyta dobytčete lasem k algarrobě a kůži servali zapřaženým koněm. Bylo třeba přichvátnout, protože dobytče mělo do boku vypálenou povědomou značku W. Při bourání jsem si všiml otisku tesáků na šíji. Mátlo mne však, že nikde nebyly viditelné známky zápasu. Cortadera před corralem byla nepolehnutá. Nechápal jsem, co to má znamenat. „Dárek od jaguára,“ odušil lenochod. „Dárek?“ „Než jsem poznala tebe, taky jsem neměla zdání, že může existovat někdo, kdo má u sebe winchester jako ty tehdy v laguně,“ vmísila se do hovoru Sara.

„Víš, co chci říct.“ To už byl býček stažený a naporcovaný a maso k sušení viselo na hambalku nad ohništěm.

Asado

Nad pampu se snesl podvečer. Z mokřadů od potoku se přivábeni světlem začínali k ranchu slétat komáři. Lenochoď zmačkal La Razón a zažehl jím pyramidu nakupenou z koláčů na troud vyschlého kravského trusu. „Třením tíráže o skandalózní titulky se rozkřesá požár na to šup,“ zamumlal a uhasil plaménky počínající se šířit mimo ohniště. Sara donesla z kuchyně okořeněné kusy svíčkové a pokladla jimi žárem rozpukané kameny. V ohništi to zaprskalo. Oblak čoudu houlicí se z kamenů umožnil Saře nepozorovaně přesunout bosé nohy do mého rozkroku. Její chodidla jsou dráždivá. Když propne nohu v kotníku, utvoří se jí na nich roleta vrásek. Přešel jsem přes ně dlaní. Snad pyromanství lenochoda unaví a usne dneska před půlnocí.

Aby se asado propeklo a přitom uvnitř zůstalo šťavnaté, obrací Sara škvířící se maso smaltovaným obrázkem svatého Vavřince. Svatej Vavřince, mučedníku rožněnej, já jsem nadrženej!

Buštěhrad

A už má potok jméno. Jeho meandry se ospale kroutí planinou. Trochu dramatický ráz mu dodává teprve balvan čnicí z prostředku řečiště u soutoku s Maquincharem a potopený kmen borracha. Číhající stín pod kmenem pohnul ocasní ploutví. V úplavu se mihla silueta sumečka mangroyú. Šnuptychl unášený proudem skrz hejno drobného potěru mrncujícího se při břehu není piraña, to Sara u brodu máchá prádlo. Buštěhrad je pro ni nevyslovitelný. Pojmenovala proto potok Utracane, po svém rodném pueblu. Buštěhrad je od Utracane vzdálen 2639 leguí, leží na opačných polokoulích, a přece, když jdeme s vědry pro vodu, ona dojde do Utracane a já do Buštěhradu.

Dva

Foukačkou ozdobenou cingrlátky ukázal na sáček se solí a napřímil palec a prsteníček. Sara duchapřítomně odtrhla dva listy z kalendáře. Smotala je do kornoutu a odsypala do nich po ždibci. Na fotografování bylo příliš šero. Venku se bouřková mračna skoro dotýkala kaktusů na obzoru, a proto jsem přisvítil farolem. Expozici bych klidně mohl nastavit na vteřinu. Indio stál před kredencí toporně jako kandelábr. Očividně byl nesvůj. Sebral od Sary kornout, přiložil k němu palec a k palci centavo. S druhým kornoutem naložil obdobně. Oba kornouty zastrčil do koše upleteného z palmoví a palcem a prsteníkem znovu ukázal na sáček se solí. Dva prsty. Dva kornouty. Dvě centava, dokud Sara neobrátila sáček naruby na důkaz, že je prázdný.

Místní indios přináležejí ke kmeni Mataco, obývajícimu prales za slepým ramenem Maquinchara. Estanciery jsou najímaní na cosechu cukrové třtiny. Další indios pracují v Rodríguezově fabrice na quebrachové tříslo. Tohoto Mataca jsem však v Barrenqueras nepotkal. Foukačkou ukázal na calabazu. Dvě.

Chudák si naše rancho spletl s almacénem.

Když odešel, Sara pravila: „Vůbec jsem ho neslyšela vejít. Najednou stál u kredence.“ A s křížkem po funuse leknutím upustila centava od india na podlahu.

Negativ

Naexponované desky mám uložené v hadrem utěsněných dózách od maté, aby želatinová emulze bromidu stříbrnatého ve zdejší vlhkém podnebí nezplesnivěla nebo za veder nepřeschla a neodloupala se od skla. Rancho prostě není ateliér. Musím se obejít bez elektřiny, bez emitních misek a ostatního potřebného zařízení. Fixační natron lenochod rozmíchává ve škopku ocasem. Ukruťně při tom skuhrá. Nezávisle na sobě se proto do vyvolávání negativů příliš nehrneme. Jenomže dneska Saře došla trpělivost. Přes dózy už nedosáhne na polici na breviář. Hodlal jsem jí poradit, ať si dá pod nohy štokrle. Lenochod mě však předešel: „Dlužíš mi odvetu v dominu.“ Domino je Sařina vášeň. Hrají je s lenochodem o utírání nádobí, o to, kdo připraví snídani, o cokoliv. O vlas z jejího copu, o lenochodí chlup. Vynesou si domino do stínu pod algarrobu a už to mažou. Trojka k trojce. Šestka k šestce. Čtyřka k čtyřce, dokud z kostek neposkládají hranatého hada roztodivného tvaru. Připomíná mi cascabela.

Hrozící práce byla díky lenochodovu důvtipu pro dnešek zažehnána. Rozvalil jsem se do trávy a občas s neskrývanou nadějí pohlédl, zda jejich cascabel nepojme čirou náhodou úmysl uštknout dózy s negativy. Asi neměl apetit. Není ale všem dnům konec, třeba je uštkne zítra. Mañana.

Pozitiv

Lenochod má nejradši moment, kdy z neposkvrněné plochy počnou ve vývojce vystupovat kontury ukradených duší.

„Sebastián Obregón,“ uhaduje.

Poznenáhlu se obraz zpřesnil. V kantně napravo se rýsovalo cosi. Koš z palmoví? Objevila se cingrlátka z obratlů coatí a náustek foukačky. Kornout soli. Kredenc. Centavo. Dva.

„Chambergo měl stejné jako Obregón, akorát že s červenou krepkou. Kdo má na černobílý fotografii čuchat barvy.“

Lenochod nikdy nepřizná porážku. V pralese být poražen znamená sdílet osud Stoříškova dobytčete. Octnout se ve spárech jaguára. Nebo caburé. Nebo cascabela. Ti všichni číhají a větrí a nespokojí se pouze se symbolickým položením figurky krále na šachovnici. Jaguár není Capablanca.

„Mataco vyšel, jen z toho snímku vyjít,“ konstatoval lenochod. „Dokonce je impozantnější než ve skutečnosti.“

Kromě Mataka Puiho se nám s lenochodem povedlo víc pěkných kousků. Řemeslně snadný na zaostření a přitom současně zamžený oparem poetična byl Ramírez.

Empanadas

Pokud českým chacerům dojdou zásoby a jsou donuceni absolvovat mnohdy několikadenní anabázi do města, sousedská slušnost káže nejprve zajít na vydatný oběd do Benavidésova boliche De la ciudad de Budweis. María-Luisa jim na cibulákové míse naservíruje protekční porci empanadas, plněných kukuřicí a mletým hovězím. Empanadas počínaje a pucherem konče se veškerá argentinská jídla, co jsem dosud okusil, vyznačují ohnivou palčivostí. Sara už mě po pečení asada milosrdně šetří, neboť jsem si nebyl jist, jestli jsem nedopatřením nespokl uhlík z ohniště. Empanadas Marii-Luisy jsou však pepnější než pepř sám a láhev vychlazeného quilmesu po nich na rozhicovaných papílách působí jako Priessnitzův náčinek. Quilmes není špatné pivo a nadto není proč spěchat; Juana Ramírez s koulí boccia v dlani natrefíte v přístavu v kterýkoliv čas.

Čára v písku

Ramírez si popotáhl manšestrové kalhoty nad pupek. Okoštoval kouli mezi prsty. Už už byl nakročen k hodu, když náhle siestu protnulo houkání píšťaly. „Masfeñer,“ konstatoval polohlasem, jakoby mimoděk. „Hovnajs,“ odsekl vychrtlý třasořítka s jizvou na tváři, Horacio Álfaro. „Píšťalu v cis má Elemenciarodes.“ „Bolívar!“ přisadil si Cristóbal Fuentes. „Hluchneš,“ osočil Fuentese Vázques de Prada. Škorpící se dědci obrátili pozornost k parníkům, aby znaleckým uchem posoudili jejich tóny. Nestřeženého okamžiku využil Ramírez na smazání čáry v písku. Podpatkem vyryl vlastní, blíž k rozehraným koulím soupeřů. Na Ramírezovu obhajobu budiž konstatováno, že v argentinských rozlohách si nedozírné šíravy pamp a pralesů vynutily měřit vzdálenosti na starošpanělské leguas. Co potom záleží na nějakém tom metru na plácku mezi úvazišti? Obzvlášť když samotný výsledek boccie je druhořadý. Co se hodnotí a oceňuje privilegiem zavdat si první z demižonu hospodských slivků, je neotřelá habaďura. „Boccia bez fixlování by přestala být bocciou,“ poučil mne Ramírez. Na fotografii s paží vytrčenou po odhozu jako by žebřal o almužnu u svatého Františka, patrona ptáčků nebeských a povalečů pozemských.

Centrforvard Uniónu Santa Fe

Diega Rouska jsem ani nemusel příliš aranžovat. S fotbalovými škartkami poskládanými do vějíře připomínal věštce nad tarotem. Kolorované obrázky fotbalistů začala do cigaret přidávat po vzoru severoamerických tabáčnických firem Commander Manufactura de Tabacos Mitjans's. Po sérii Uniónu Santa

Fe z roku 1905 záhy následovaly kluby Boca Juniors, Atlético Rosario Central a Talleres. Ovšem rarita je rarita. Urbano Fillol, Jorge Olguín, Luis Galván, Daniel Passarella, Alberto Tarantini, Osvaldo Ardiles, Américo Gallego, Mario Kempes, Daniel Bertoni, Leopoldo Luque. Získat centrforvarda Oscara Ortize, měl by Rousek sestavu Uniónu Santa Fe kompletní.

Dotyčnou škartku vlastnil obchodní cestující s drogistickým zbožím Hubert Boubrole. Dokud nezavítal na Rouskovic pilu a nenabídl Rouskovi viržinko, neměl pražádné ponětí o její hodnotě. Do tabatěrky škartku založil pouze z prozaického důvodu: ve vězení v Ushuaia mu bachař na rubovou stranu poznamenal adresy hejlů v Coahomě.

Rousek už ani nedoufal, že se mu kdy podaří sbírku zkompletovat. Jakmile však spatřil škartku na vlastní oči, obezřetně, aby Boubroleho nepoplašil, nadhodil: „Co bys chtěl za tu škartku?“

„Co nabídneš, paisano,“ odvětil Boubrole.

Rousek znovu pohlédl na modř Ortizova dresu s číslem 9, vyšitým na zádech. Černé kopačky. Propnutý nárt. Balon se šněrováním made in England. Rozvlněná síť branky. To už stojí za to v nejhorším případě oželet yorkshirského býka.

„Yorkshirského býka.“

„Bueno.“

Boubroleho mdlá reakce na horentní nabídku přiměla Rouska k následovné úvaze. Když býka, proč ne stádo? Určitě si dřív nebo později Boubrole o stádo řekne. Rousek ho proto předběhl a nasupeně vyhrkl:

„Vem si do prdele to stádo!“

„Bueno,“ souhlasil Boubrole.

Šmírák cestáckej. Pokud by nechtěl schramstnout sakum perdum pilu, spokojil by se s yorkshirem, pokračoval Diego Rousek v úvahách.

Nuda

Na pile jsme strávili týden, a dokonce i na Saru citově fixovaný lenochod ocenil přednosti ryze mužské společnosti. Drsně vyhlížející rabachol je Maciej Szwierczynski z Krakova. Přinejmenším desetkrát si dneska navixoval boty a napulíroval je kartáčem. Teď cítí ostruhy. To proti nudě pomáhá. Cyril Sobědraž skloněn nad calabazou srká horké maté. Sobědraž je zakladatel colonie Pampa Frasquita, veterán z prusko-rakouské války 1866. Kanonýr od Sadové. Nezbyvá mu, než srkat maté, neboť je hluchý jako patrona a kamsi zašantročil své Bellovo patentní naslouchadlo i s recepsem od otorinolaryngologa Rodriga Guzmána.

Rouskova odevzdaná smířenost, co se týká čekání, je bohorovná. Není voda. Předloni se Cañada de las Golondrinas ztratila úplně. Vynořila se až u salinas za Olmem. Monzunové smršťe doposud vždy navrátily řeku do původního koryta, náhon ale zaneřádí bahnem a s každým monzunem je nutné ho znovu prokopat.

Na verandě Adolf Nussberger a Heřman Balík zahánějí nudu střílením pštrosů řandů. Kvůli nim vlastně trčíme na pile. V prosinci se vypravili do pralesa rubat quebracho. Oklestěné klády stahali na Sobědražovu chacru. Osm set sáhů dřeva k poříznutí.

Slova legend

Roku 1658 sroubili řeholníci z Campo La Cruz na příkaz převora Sinforiana v toldu pokřesťených Mataců z vyvráceného kmene doa kapli. Do té doby byl tento strom považován za nepodetnutelný, a nebýt bouře, stěží by se jim to s jejich primitivním nářadím podařilo. Doa, tak strom nazývají Matacové. Respektive nazývali by, kdyby v jazyku guaraní doa neznamenal zároveň prokletí. Proto doa od stvoření světa medvídkem coatí nebylo vyřčeno. Jezuitští misionáři přiřadili stromu vyznačujícímu se měrnou hmotností oceli vyslovitelný a nadto výstižný název quebra hacho. Zlom sekry. O čemž se, až sprchne a z vantroků steče první pramének vody na lopatky korečnicku a uvede do chodu katr, přesvědčí Diego Rousek.

Převor Sinforian se zas měl přesvědčit, že pouhým přejmenováním věc nepozbude své vlastnosti a prokletí že zůstane prokletím, ať se nazve jakkoliv. Do nově postavené kaple nechal přivést varhany údajně až z Říma. Na vysvěcení se z La Villa del Rosario dostavil biskup s kompletní suitou v nazdobených ornátech. Ráno před instalováním varhan se však tíhou quebracha propadla země pod kaplí i s matackým toldem.

Prdel po Hermíně

Už před drahnou dobou jsem kameru sundal ze stativu, Rousek však stále ještě třimal fotbalovou škartku Oscara Ortize. Usadil se na lavici, na níž spočívala hromada našeho nevypraného prádla, a pokračoval v líčení svého sběratelského triumfu. „Jsem vám to nedopověděl. Chtěl pilu? Měl ji mít.“ Na dramatické dokreslení historky udeřil Rousek dlaní do lavice. „Drapnul jsem hentu škartku a u Boubroleho zůstal za peóna. No a potom se Cañada de las Golondrinas ztratila do salinas. Do salinas! Už by si s tím šisováním prdeláci mohli dát oraz, nebo ohluchneme jako Sobědraž.“

„Kdo?“

„Boubrole! Z Las Cejas zrovna dovezli fůru, a co myslíte on?“ položil znuděnému osazenstvu pily řečnickou otázku Rousek.

„Zkrať to,“ poprosil jsem. „Přehazovat si Ortiz ve vápně balon z pravačky na levačku, vychytá ho sebestomalejší gólman. Prostě ti odloudil Hermínu.“

„Jak to víš?“

„Tady je,“ vstoupil do debaty Sobědraž. Rouskovým mlácením do lavice se nevyprané prádlo načechralo a z hromady se na podlahu sesunulo zašantročené Bellovo patentní naslouchadlo.

„Hermína se nestačila ani rozloučit. Holt měli na spěch. Čekat do monzunu, to není nic pro obchodního cestujícího. Obchodní cestující musí cestovat. Siempre en marcha.*“

„Možná je tvoje Hermína na některé z adres na rubu škartky,“ pokusil se Rouska utěšit lenochod.

„Stejnýho názoru byl poštministr Garibaldi. Prdel je nám s Ortizem po Hermíně, jsem mu na to řek.“

„Už přestali,“ poznamenal Szwierczynski.

„S tím šisováním!“

„Už to taky slyším,“ přitakal na souhlas Sobědraž.

Opravdu. Nad pampou se náhle rozestřelo opeřené ticho poseté mrtvolami desítek pštrosů.

* Pořád na cestě.

Carreta

Carreta, s níž jsme svázeli quebracha ze Sobědražovy chacry na pilu, byla dvě kola vysoká po ramena průměrně vzrostlého gauča, propojená ojí. Pod ojí se na řetězy zavěsí náklad. Sudamerika má spoustu svérázností. Neustále je do detailů popisovat je otročina. Písmena nemohou carretu vystihnout. Nic neřeknou tomu, kdo nepromnul nýt na obruči a na bříšku prstů nepocítil trhliny v železe, avšak obrazné trhliny v nýtech sice postihují gró, ale jsou na hony vzdáleny realitě. Carrety jsou sestavené bez použití jediné železné součástky. Pro zdejší inferno nelze nalézt písmena. Leda že by ta písmena sázel sám Gutenberg. Unaven vedrem a monotónním hrkáním carrety jsem si pohrával s představou Gutenberga sázejícího z tiskařské kasy do pampy litery.

Beran a feferony

Minuli jsme slepé rameno Río Dermejo a pokračovali směrem k Tres Isletas. Úzká šíje pampy se tu zařezává hluboko do pralesa. Skrz prales vedla prastará zarostlá camina. Přibližně po dvaceti leguích se z pralesa vynořila colonie Buda a rázem jsme se ocitli v maďarské pustě. Vahadla studen čnicí z travou porostlé planiny. Popásající se stáda krav. Ranča olemovaná impresionistickými tečkami červeně dozrávajících feferonů. U Andrése Gecse koupil Nussberger berana. Sobědraž s Balíkem ho v corralu stáhli a narychlo připravili k obědu puchero. Ostré bylo jako meč. Vždyť do něj Nussberger přidal feferonů vrchovatou hrst a smaltovaný obrázek svatého Jiří. Přesto měl sós z nedovařeného skopového masa lojovitou pachut'.

Anakonda

Za Budou je prales samé trní. Ve strži protkané obnaženými kořeny guayacánů cosi poplašilo koně. Měl jsem plné opratě práce je ukočírovat. Carreta i se zavěšenou quebrachovou kládou nadskočila. Setrvačností jsme ujeli ještě několik metrů. Potom se odlomila loukoť a zdeformované kolo se zadrhlo v ojí. Po zevrubné prohlídce jsem seznal, že to, co roztříštilo loukoť, nebyl kořen. Byla to anakonda. Lenochoď nechal carretu carretou. Sinalý hrůzou se po všech svých čtyřech kolenou odebral nazpátek, na místě přejeté anakondy však našel pouze dvě klikaté stopy, směřující na opačné strany strže.

Odepnul jsem opasek a přesekl ho mačetou. Rozpůlené kusy jsem sešněroval liánou. Obřadně jsme opasek položili přes caminu. Anakonda byla scelená a lenochod ochoten pustit se do opravy loukotě.

Krafání compaňerů

Než jsem sochorem vypáčil kolo a lenochod vydloubal drápem nýty z obruče, ostatní carrety v konvoji nás dávno minuly. Odpoledne pokročilo. Koňům jsme sepjali přední nohy maneami a pustili je napást. Soudě podle neúnavného švitoření papoušků, noc bude teplá. Díky jsme proto nechali na voze a nachystali si jenom ponča pod cemr.

Uprostřed rozdělané práce jsme oba naráz zkoprněli. Zahleděli jsme se na červánky za strží a na zapadajícím sluncem rozzářené kalichy květů visících z větví ombů.

„Jako lampiony v bordelu v Barrenqueras,“ povzdechl si lenochod.

Od koho se lenochod domákl, že u Caimána mají před vchodem namísto luceren čínské lampiony s draky, netuším. Ani kde vzal caňu. Sáhl mezi spleť kořenů guayacánu, do nory vyhloubené pásovcem, a napodobiv mistra magického umění Chan-Singha, jehož mimochodem se Schmidtem a rozzuřenými kreoly překamenovali až do provincie Misiones, vytáhl z pásovcova sombrero demižon.

„Čekals okovaný blechy, co. Nejsem kočebbrák,“ zasmál se lenochod. Vstrčil svůj protáhlý cyranovský nosan do hrdla demižonu: „Není nám krásně?“

„Je.“

„No vidíš, compaňero. A když už tu spolu truňkáme caňu a krafáme o bordelech, musím podotknout,“ pravil a významně se odmlčel. „Neurazíš se?“

„Proč by.“

„Nejsem lenochod. Nalistuj si doma v Ottově slovníku mravenečnicka.“

Mravenečník

Mravenečník (*Myrmecophaga* L.), rod bezzubých savců chudozubých z řádu Edentata z podřadí Entomophaga. Kuželovitý čenich jest do předu prodloužen a dolů ohnut; ústa jsou malá, jazyk červovitý, drsný, drobnými rohovitými ostny pokrytý a m. jej může velmi daleko, na 50 cm vyplaziti. Tělo jest pokryto chlupatou srstí. Barva bývá různá, na hlavě a šíji, na hřbetě i bocích nejčastěji černavě šedá. Na plecích a odtud až ku kříži má m. podélný pruh černý vzadu zúžený, se světle šedou obrubou na obou stranách. Na předních nohách jest po 4 velkých, na zadních po 5 menších drápech. Ocas jest chvostnatý a jen o málo kratší trupu. M. obývá roviny s vysokou travou a křovím od La Platy k moři Karibskému.

Kondor

Nad vyprahlou krajinou v horkých proudech tetelícího se vzduchu vystoupal ke slunci kondor a křídly zatemněl oblohu. Z crůčku vody na maté, vyteklé z převrnuté pavy, se stala dravá řeka amazonské destruktivní mocnosti. Caminy byly vyradýrovány z mapy přívaly deště. Teprve monzun odhalí optický klam; pampa není placka listového těsta na štrúdl, srovnaná kuchyňským válečkem cocinery Stoříškové. Za bezoblačných dní nepostřehnutelné prohlubně se změnily v jezera s vyčnívajícimi hrady termišt'. Přes provazce božího dopuštění je lze tušit v oparu rozstříkujících se

kapek. Zešílevší kondor bije do papundeklového kufru na střeše ranča. Hlava nehlava klove do držadla očalouněného modrým sametem. Prší. A nepřestane.

Dorado

Po monzunu byl Buštěhrad rozvodněný. Než jsem se dostal na balvan, měl jsem boty plné pijavic a splaveného jílu.

S podzimními přímrazky jsme s otcem chodili na štiky na Úhlovu. Když štika zabrala, nechala se šňůra volně klouzat z navijáku. Otec si zapálil retko. Mezi místními rybáři se tradovalo, že cigáro je chronograf odhořívající správný okamžik záseku. Štika se musí zažrat. Uchvácenou kořist sevře do zubů a v úkrytu si ji obrátí hlavou napřed, aby se jí v jícnu nevzpříčily okouní ostny. Otec nastražoval okouny. Potom se štika znovu rozjede.

Cigáro dohořelo. Šňůra se pohnula. Hladina u kmene borracha se zavařila a vírem chňapla zubatá tlama. Dorada nebylo potřeba zaseknout. Nástražní rybka prošitá háčkem za hřbítek zmizela v hlubině. Prut se ohnul do oblouku. Most mezi mnou a doradem byl sklenut. Metr za metrem šňůry mizel pod proudem unášeným chmýřím kaktusů. Přitiskl jsem hranu ruky na buben navijáku. Klička prokluzovala a skřípavě sténala, než se mi podařilo usměrnit nápor doradovy nezkrotné síly, znásobené peřejí pod úplavem. Už zbývalo jenom po centimetrech dobýt nazpět ztracenou šňůru a nepřetrhnout ji o kmen borracha a potopené větve. Orgasmická piplačka. Kdo měl kdy v ruce udici, ví, že to je ta nevjzrušivější esence rybařiny.

Ottův mincíř naučný

Při budování našeho ranča se Sara pohoršovala, proč se vláčím s něčím tak naprosto nepraktickým, jako je slovník. Slovník se šikne. Nepřišel snad vhod k popisu mravenečníka? Dnes byl zas příhodný na vážení. Dorado vážil jako svazky Bi–Kra.

Quebrachová katastrofa

Negativ dorada jsem neodložil do dózy od maté. Dorado byl důstojný soupeř. Bojovník. Buštěhradský samuraj mezi rybami. Jeho šupinami opancéřované tělo je uzpůsobeno k zabíjení. Hákovitá čelist. Dravčí oči připomínající murénu. Hořel jsem nedočkavostí si ho znova prohlédnout. Ostatní fotografie z této várky jsou postaršího data. Garibaldi má pravdu, že všechno má svůj čas. Potvrzuje to i zkušenostmi prověřený cigaretový chronograf, odpočítávající čas ulovených ryb. Prostřednictvím času zaznamenaného na fotografiích se minulost navrátila do přítomnosti, což ocenila především Sara, probírajíc se doposud neoschlými snímky. Neobeznámená s katastrofou, jež připravila Rouska o živnost, se mne otázala na odlámané ocelové trojúhelníky. Při svém důvtipu by si snadno mohla sama domyslet, co se tehdy událo. To by ale nesměla držet fotografii za pointu. Stolice katru je na ní rozšmelcována na padrť a pod Sařiným palcem je nedoříznutý kmen.

„To jsou zuby odlámané z pily,“ poučil Saru mravenečník. „Prohlídni si tu spoušť pořádně. Řekni, jestli Ramírez vypadal jako svatý František, Nussberger pobodanej třískama musí být svatý Šebestián. Opřený loktem o uražený čep korečnicku, ten, co se drží za bradu, je señor Balík. Z extrakce katrových řezáků ho rozbolel trojklaný nerv.“

Rekomando do Desmoehados

Heřman Balík byl vídeňský Čech. Narodil se v Prateru a po absolvování reálného gymnázia nastoupil na místo nekoncesionovaného koncipienta u firmy Franz Prochazka, hole na špacír i holomajznu, Obstgartenweg 5, Wien Donaustadt, ilustrovaný ceník á franko. Roku 1909 byl Balík samotným Franzem Prochazkou opatřen razítkem a odeslán do filiální destinace v Desmoehadosu. Nebýt Garibal-diho neřesti otevírat poštu, byl by v Barrenqueras pouze přeložen z pulmanu na parník.

Samba

Na rozdíl od Balíka koncipient Nussberger dorazil tam, kam dorazit měl. Do Rio de Janeira, do lahůdkářství Delicadeza Jan Paukert. Z proužků telegrafů psaných morseovou abecedou a uložených v archivu defraudační komise vysvítá, že se záhy stal štangastem v baru La Cabana. Detektivu Edsonu de Nascimentovi se podařilo vypátrat a odtelegrafovat i podrobnosti o sambové tanečnici, přezdívané Marion. Byla specialistkou na varetní číslo, při němž si nechávala od mužů z publika do pochvy zasunout zapálenou ruličku bankovek. Za burácení virblu z ní mocně dýmala a kouř vypouštěla faldem u pupíku pod korzet.

Samba není tango. Rytmus má proklatě bouřlivý. Během půl roku dovádění v La Cabana prošustroval Nussberger firemní peníze plus zpáteční boleto do Evropy. V záchvatu velkodušnosti, jenž se občas dam nevalné pověsti zmocní, mu Marion poskytla alespoň drobný obnos, potřebný na cestu do Capameny. Za Capamenou pravomoci Edsona de Nascimento a brazilské defraudační komise končí. Zde roku 1911 překročil Nussberger argentinské hranice.

O co jde

Sara odložila fotografie a uštěpačně poznamenala: „Odtud jsi pochytil prdel.“ Svou poznámkou narážela na to, jak jsem byl posledně u Rouska. Přislíbil jsem Schmidtovi, že hodím na pilu sud kolomazi. Proč ne. Beztak se z Barrenqueras vracím kaňonem podél Cañada de las Golondrinas. V kaňonu vím, co mohu s carretou nařachanou proviantem očekávat za záludnosti. Caminou skrz prales je to po deštích loterie.

Rousek mě vyšel uvítat na zápraží. Málem bych ho nepoznal. Vyčpělé bělmo jeho očí připomínalo opadlou pěnu na plzeňské dvanáctce U Pinkasů. Pod štětinatým obočím upíral zrak skrze mne k náhonu a osmdesáti sáhům quebracha, naštosovaným před stavidlem.

„Co na rozbořený pile s kolomazí? Odvez to prokletý dříví. Odvez ho třeba do prdele. Compañero, o co jde v Boha prostý chaceňský prdeli. O co jde? O co, do prdele? O prdelatej centr načechranej jako hábit barokních andílků. Ďaha do brány. Propnutej nárt Oscara Ortize, vražednější než fazolovej pšouk z prdele.“

Podle pravopisného úzu se má promluva označit kvůli orientaci čtenáře v textu uvozovkami. Rousek však neřekl slovo. Dříve nebo později by ho ale byl vyřkl.

„Prdel!“ řekla za něho duše caburé.

Gooo

Šaman Gooo ochuravěl. Musel být nemocen vážně, neboť když jsem za Maquincharem kladl pasti na tapíry, nehnul se na březích laguny ani keřík. Obvykle mne při lovu pozorovala předsunutá hlídka zvědavých domorodců, skrytých mezi houštím. Budiž jim připočteno ke cti, že pasti nikdy nevybrali, a přitom tapír je indiánskou lahůdkou. Blíže se k pasti, už v picadě mezi rákosinami jsem z dálky slyšel sténání za nohu uskřínutého zvířete. Teoreticky mu snad mohli odlehčit od trápení a dobít jej sekýrou. Ctím však zásadu Mataců, ulovenou kořist zbav života sám. Lovec sám se musí porovnat s břemenem její smrti. Je-li to břemeno příliš těžké, nebo naopak lehké jako spoušť winchesteru, jako peří ňandů pokrývající pampu před Rouskovou pilou, nic dobrého to nevěstí. Já jsem svá břemena dosud vždycky unesl a Sara z nich ukmuchtíla náramnou baštu.

Gooo nakonec upadl do kómatu. V lucidním prozření stačil říct Puimu, aby doběhl do našeho ranča pro pomoc.

Prostředník

Než Pui přebrodí lagunu, zabere mu to spoustu času. Do té doby mám čas, a proto mě napadlo, že by bylo škoda ho nepromrhat nicneděláním. K tomu je ovšem nutné zmínit se o maňana. Případná to vsuvka do odpolední siesty, neboť právě tak jako Garibaldi se svým časem, proplétá se a bude proplétat touto knihou čas maňana, a přesto nikdy nenadejde. Maňana znamená permanentní bezčasí. Maňana je stav duše ve zdejších vedru, tlející jako mršina psa na obrubníku u kašny, jež nestojí nikomu za námahu ji odklidit. Maňana je humus, do něhož kdysi zapadlo semeno algarroby a rozkošatělo se v strom.

Mezi algarrobu a tartago jsem napnul hamaku, aby se maňana mohla ve stínu jejich korun pohupovat. Podřimujíc pootevřela maňana víčko a sítěným okem hamaky zhodnotila partii domina pod sebou. Mravenečnickovými žetony by se dalo předláztit patio v administraciónu. Saře zbývaly dva poslední.

„Čtyři!“ zaprotestoval mravenečník.

Zabrána do hry vůbec maňana neslyšela Puie přicházet. Najednou stál pod algarrobou, foukačku ozdobenou cingrlátky z coatích obratlů, zaklesnutou pod rameno. Na ruce trčil ukazovák a prostředník.

Přece dva.

Jak jsem vyrozuměl z posunků, prostředníkem jsem byl míněn já. Prostředníkem mezi šamany. Pui se nesměle dotkl fotografické kamery. Mám vzít s sebou šamana Goldweina a následovat ho do pralesa.

V toldu

Matacké toldo byla skupina asi třiceti chatrčí postavených z větví a palmových listů. Gooo spočíval na lůžku vystlaném kůžemi carpinchos. Čelo měl orosené potem. Tetování na jeho tvářích zarůstalo strništěm vousů. Prsty zaťatými v křeči svíral knoflík pruhované flanelové košile. V boliche De la ciudad de Budweis posledně Carlo Schmidt poručil do placu cajón Quilmesu a k pivu přidal historku o návštěvě Goooa v almacénu. Košili si Gooo vybral v bedně obnošeného šatstva. Schmidt je jako neprodejné ležáky za pár šupů nakoupil v zastavárně s předem rozmyšleným záměrem postavit na chodník před almacén tabuli a olbřímím nápisem křídou je prezentovat co Modes Robes z Buenos Aires. Vybraná košile Gooovi drobet nepadla. Buď seděla v ramenou, nebo mu byly zas krátké rukávy. Gooo si stoupl před prosklený šifonér a donekonečna si košili popotahoval nahoru a dolů. Dost možná, že víc než košile sama ho uchvátil neočekávaně vyvstalý groteskní špílec. Přesto se Schmidt nechal usmlouvat ke směně až za Gooouv amulet. Krunýři pásovců od indios má přeplněnou komoru. Chtě nechtě musel revalvovat a přejít na tvrdší měnu.

Ženy a děti hemžící se toldem jako termiti na mravenečnickově jazyku se po mém příchodu vytratily z chýše a nechaly mne s šamany o samotě. Sestavil jsem kameru a stiskl spoušť. Většího kouzla nebyl šaman Goldwein v tu chvíli mocen.

Třiceticentavová záhada

Po vyvolání jsem si prohlédl negativ, ale k mému údivu na něm nebylo po Gooovi ani památky. Deska byla černá, pouze prostředkem se táhla bílá klikatá čára. Měl jsem za to, že zřejmě chloupek z kožešiny carpincha z Gooova lůžka ulpěl při stisknutí spouště na objektivu. Nemělo cenu pořizovat pozitiv. Signoval jsem desku katalogizačním číslem a odložil ji do dózy od maté. S papírem jsem totiž na štíru. Schmidt objednal u Kodaku v Encarnaciónu dvě stě archů, jenomže na včasnost dodávky se ve zdejších poměrech nelze spolehnout ani v řádu měsíců. Buď je fiesta, nebo svátek nějakého nepominutelného patrona, nebo zkrátka mañana. Poslední vejškrabky šetřím na honorované zakázky. Za kontaktní kabinetku formátu 13x18 do tabla vystavovatelů na krajanskou výstavu v Chihuaně mi Stoříšek předplatil třicet centavos. Na polici s dózami jsem se však musel přehmátnout a negativ se Stoříškem zaměnit. Stoříškův knír je majestátní kartáč kaiserbart, a ne ledasjaký floutkovský chloupek, nota bene z carpincha. Jakmile jsem negativ osvítil, bylo všechno jasné. Až mi mráz přeběhl po zádech. Z nezřetelné klikaté šmouhy na papír vyvstala dokonale ostrá fotografie cascabela.

Tukan

Nad ránem probudilo Saru čurání. Ve dveřích se přerazila o tukana hřadujícího na prahu. No, tukana. Před ranchem seděl šaman Goo a v pupíku měl nalepená tukaní brka. Okázale zaklapal vydlabaným zobákem navlečeným na ruce: „Flanelová košile není amulet. Hadřík. Usychající list quebracha. Stačí fouknout vánek, a už se třepotají. Quebracho podřali muži. Dva. Na zemi list sežral agutí. S agutím v toldu na mém lůžku zápolil cascabel. Nemohl ho přemoci. Agutí měl v sobě otrávený list. Otráven jsem se zmítal v křečích. Vtom magnesiová bleskla výbojka šamana Goldweina. Agutí byl oslněn a cascabel ho prokousl. Moje mysl se stala tukanem a opět vzlétá.“

„Co košile,“ nedalo Saře se nezeptat.

„Cascabela podle bájí od dědečka má sežrat jaguár. Nesežral ho. Jaguár ještě musí cascabela sníst,“ pokračoval Goo, unesen líčením svých mystických prožitků.

„Cos povídala?“

„Co košile.“

„Odčarována. Moje ženy ti povědí, jak mi štráfne. Musím si akorát pod límeček pořídít nový amulet.“

Poslední větu odklapl Goo tukaním zobákem s razancí klapky při dotočném záběru biografu.

Biograf

Zdejší biograf je de facto honosnější corral pobitý térapapírem. Na žíru vajglů z cigarros se popásá stádo židlí, a záleží na šikovnosti gaučů, zda zalasují hřebce peruánského pasa, nebo rozvrzanou herku. Rovněž je výhradně na jejich libovůli, kde své zkrocené židle osedlají. Mohou s nimi předjet třeba až k promítacímu plátnu a nikdo jim to nebude mít za zlé. Kam se ale hrabou gaučové na Gooa. Co si pamatuji, nevynechal jedinou grotesku. Obzvlášť vysazený je na grotesky s Charlie Harbinem. Promítač La Rochefoucauld se před ním zmínil, že v Las Cejas brnká k Harbinovým eskapádám o natřeném natěrači automatická pianola ragtimy. Před příští premiérou se ubíralo ulicemi přes tržiště směrem k biografu podivuhodné čtyřspřeží: cochuno, coatí, pásovec a carpincho jako v báchorce o řepě za sebou smýkali varhany ze zřícené kaple převora Sinfioriana.

Při Gooových nadpřirozených schopnostech by rozhodně bylo méně bolestivé, než podstupovat martyrium čtvrcení šamana, proměnit se vcelku ve slona a varhany odnést na chobotu. To by však nesměl být Goo skalním milovníkem grotesek.

Na promítacím plátně právě Charlie Harbin s kbelíkem a štětkou vyšplhal na nejhořejší šprycl štaflí, aby natřel parkety.

Bestseller

Důležité události zaznamenávám na nepotištěné okraje včelařské brožury O medometech magnetismem poháněných. Její originální název zní ve

španělštině Lanzadores de miel propulsados por el magnetismo. V almácenu mi sama vskočila do ruky. Spočívala vzadu na regále a upatlanou medovitou vazbu pokrývala mohutná krusta prachu. S papírem jsem sice na štíru, přesto bych pár archů na zápisky mohl obětovat. Jenomže mně se líbí kontrast modrého inkoustu a rozevlátého psacího písma a strohých tištěných liter. Graficky mě uspokojuje, bez ohledu na vlastní obsah brožury.

„Náhoda přeje připraveným,“ konstatoval Schmidt. „Bestseller. Byl by se u mne ani neohřál. Tři zájemci už podali subskripci. Ovšem zavál ho pampero.“ Rozvalen před šifonérem zabubnoval tučnými prstíky na klávesnici sčítacího stroje. „Aha, proto jsem ho nemohl najít! Znáš sám, co pampero napráší.“

Carlo práší neřestně. U něho člověk neodhadne, jestli práší s úmyslem vyšroubovat cenu, nebo zachvácen výronem bavorské lakoničnosti obohacuje kánon zdejšího rituálu smlouvání. Ve skutečnosti byl podle důvěrných informací, jež mám přímo od doňi Schmidtové, předešlým majitelem medometné brožury neštovicemi poškozený Katalánc. V začátcích jejich podnikání brožuru zapomněl v kapse vesty. To ještě Schmidt za vestu dával patrony do coltu.

Na sv. Eleuthera roku 1913,

zapsal jsem do Lanzadores de miel propulsados por el magnetismo, parníkem Masfeñer do Chaca přibyli Jaroslav Sládeček z Uhříněvsi s manželkou Barborou a dětmi Benediktem, Hubertem a Růženou; Josef Křejd, nar. v Podmoklí; Jiří Cacák, Nihov, hejtm. Spálené Poříčí; Vojtěch Ševčík, nar. v Ponědraži u Lomnice; Václav Toman z Prusic, far. ú. Černokostelecký; z Volešné u Třeboně rodiny Jana Jeřábka, Rudolfa W. Suntycha, Jakuba Thormy, Josefa a Františka Ambrože, Vilém Ambrož, Šimon Kubata a Siegfried Derfler; Martin Čepuran z Hamru nad Nežárkou; Dalibora Hrbková, nar. ve Starém Rybitví, Milevsko; Ignác Goldberg z Herálce, hejtm. Jihlava; Jindřich Cajthaml, Stanislav Cajthaml a Chrudoš Nakovec z Uherského Brodu a Berouna; Vavřinec Bažant ze Samsína a Matěj Šarapata z Horní Cerekve u Pelhřimova.

Pusa

Dokud jsem na boltci ucha neucítil lechtavý závan šepotu, setrval jsem nad svými zápisky v domnění, že Sara s mravenečnickem zalévají manioku. Mravenečník však zanechal vědro na balvanu u Buštěhradu a zdekoval se. Jak koukám na počasí, odrajzoval asi mlsat do pampy za olmskými salinas. Měsíc dorůstá do úplňku a v termitích hradech se budou líhnout imaga.

„Mañana platí nejen pro manioku,“ zašeptala Sara. Přitom nebylo proč šeptat. V mravenečnickoprázdném ranchu jsme byli pouze my dva. Naklonila se až docela nade mne, objala mě zezadu kolem ramen a zašmejdila mi v uchu špičkou jazyka. „Mañana platí především pro psaní.“ Sukni měla vykasanou a svlečené kalhotky ležely pod stolem u jejích zutých alpargatas.

A to jsem se zrovna hodlal rozepsat o tom, jak se z burského oříšku nenadále vyloupne kreolka s lingerou. Nadto s úžasnou pusou a převrátí mi život naruby. Ta pusa není úžasná pořád. Některé dny skáče jako vřešťan po

liánách a má prapodivné chutě jaguára. V oněch momentech Saru zbožňuji možná nejvíc. Svraští rty, navyklé temperamentnímu španělskému staccatu, aby se jí do nich vešla čeština, a s krvelačným gustem šelmy vykřikne zkomolenou urážku. Urážka má na šíji jasně rozeznatelné otisky tesáků. Cortadera před ranchem je ale nepolehnutá a ani u corralu nejsou patrné stopy po zápasu.

Sochy noci

S příchodem smrákání se z ranča vytratí předměty a nahradí je zvuky. Zvuky tmy mám v paměti spojené se štěkotem k boudám uvázaných psů, doprovázejícím ponocného od návsi k panskému statku na Boubíně. Chaco hýří zvuky docela neznámými. Pod zavřenými víčky vyvstává jejich vizuální podoba, zhmotněna v surreálná sousoší. Natolik jsou intenzivní. Skoro až hrůzostrašné. Ne sochy, ty jsou odlité do bronzu a nádherné. Hrůzostrašné na celé věci je, že surrealismus bude vynalezen teprve roku 1924. Vynálezcem nebude nikdo z chacrerů v Chacu, v pařížské kavárně si ho vycucá z prstu jakýsi Bretonec. Z kterého prstu si ho vycucá, zdali z palce, nebo malíčku, nevím. Přes kunsthistorii má caburé maglajz v detailech.

Na budoucnost jsme však v přítomné chvíli nemysleli, Sara ani já. Rozhícování milováním jsme se řasami dotýkali vřeštění pralesa smíšeného s cvrlikáním cikád. Cvaknutí, docela nevinné v porovnání se skřehotem ptáků na algarrobě, Saře pod víčka promítlo sochu zapalovače.

„Neodklepáváš cigáro na podlahu?“

Z tónu, jakým to řekla, jsem usoudil, že její pusa zase šplhá po liánách. Na odpálení případného ostrovtipu jsem měl sesumírovanou sentenci: „Jsem podprůměrný aviatik. Prolétaje závratí nadoblačné rozkoše našeho milování jsem při loopingu na dvouplošníku Blériot ztratil orientaci, kde se nachází socha popelníku.“

Břicho

Jenomže Sařina pusa je nevyzpytatelná. Namísto hmoždění se s nevyslovitelnými českými kletbami přešplhala z liány po polibcích pralesní houštinou mého ohanbí na vrchol šourku a mně připravená sentence zadržla ve slabinách. Pokračovat nám bohužel znemožnil mravenečník. Břicho přečpané termity stěží překulil přes práh. Takhle se nacpat je nelidské.

„Nemravenečnické,“ zaskuhral mravenečník.

Vyprostili jsme se ze vzájemného propletence rukou a nohou a rozžehli farol. Uchopil jsem mravenečníka za nosan, Sara ho přizvedla za ocas a odvěkli jsme ho pod mosquiteru na matraci.

„Uf! To je tíha,“ pošeptala mi Sara. Už bylo proč šeptat. „Povím ti, že mnohem víc, než Blériot dosednuvší za potlesku tribun na Císařské louce, mne začíná dopalovat, kde v sobě berou la razónoví intelektuálové na pokraji přežrání a puknutí drzost ke slovíčkaření.“

Břicho

Mravenečnickovi břicho splaskne. K snídani mu uvařím na důkladné vytrávení calabazu maté, a než přelouská titulky v novinách, bude šlank. Horší je to s břichem Sary. Posledně v Barrenqueras jsme si zašli po biografu na pizzu. Samozřejmě že Garibaldi neměl žádnou upečenou. Chodit ke Garibaldimu na neexistující pizzu s ančovičkami ale patří k bontonu chaceňské honorace. Garibaldi si nasadil cvikr. Očekával jsem, že vytáhne z pytle další zapečetěnou obálku. K mému překvapení se však upřeně zahleděl na Saru. Následně ji beze slova pohladil po zakulacujícím se břichu. Garibaldi má v sobě neuvěřitelný šarm. Sám se divím, proč zůstal starým mládencem. Všiml jsem si, že Saře pod šaty na prsou tuhnu bradavky, přestože v tom pohlázení nebylo nic vyzývavého. Otcovský dotyk nemůžeme s mravenečnickem Saře nahradit.

„Gringo, gringo,“ povzdechl si Garibaldi. To už se nedíval na Saru. Nedíval se ani na mne. Nedíval se na lokomotivu supící na perónu nádraží; a potom sňal cvikr a kapesníkem si utřel zasněním orosené dioptrie. „Se Sařiným břichem se to má jako s mojí pizzou a Schmidtovýma hřebama.“

Sara zase na oplátku pohladila mne po břichu, snad abych se necítil ukřivděný.

Břicho

Od Garibaldiho jsme se dozvěděli, že umřel Cyril Sobědraž. Na mne připadlo pořídít mu posmrtnou kabinetku. Mrtvola spočívala na prkně pokrytém květy pomerančovníku, obklopena desítkami plápolajících kostelních svící. Patentní Bellovo naslouchadlo se záramovaným recepísem otorinolaryngologa Rodriga Guzmána, podepřené dělostřeleckou přílbou od Sadové, trůnilo na čestném místě u hlavy nebožtíka, jako by se jednalo o metál Signum laudis. Puch uvnitř ranča byl omračující. Mravenečník mi statečně pomohl sešroubovat stativ, nakonec však puchu podlehl, zabořiv senzitivní nosan do kapsy Gruntorádových bombachos.

Sotva jsem vsunul kazetu s deskou do kamery, v nebožtíkových útrobach to zaškrundalo. Nejdřív se pohnula pravá klopa saka a z kalhot vyvstal podolek. Bezradná vdova se jej pokusila vhecmat zpátky pod opasek. To už se u košile počaly utrhávat knoflíky. Dubnové vedřiny umocněné čmoudivým teplem plamének svíček v zabeđeném ranču dokonaly své. Sobědražovo břicho explodovalo.

Dojemně a přitom výstižně charakterizoval dramatické finále Diego Rousek: „Do prdele, to byla prda!“

Granát na šturm do věčnosti c. a k. artileristy.

Nad kolesem parníku Masfeñer

se tetelila fata morgana. Mihotavé postavy peónů balancovaly po vratkých lávkách na molu. Od skladu společnosti Commander Manufactura de Tabacos Mitjans's bylo slyšet vrzání bot a duté sbuchnutí metrákových žoků tabáku na rampu, avšak peóni byli už drahnou dobu ukryti před slunečním

žárem v podpalubí. Juan Ramírez rozklepl o rozžhavený sloupek na uvazování parníků kouli na bocciu. Usmažené volské oko zabalil do lopuchu a odšoural se po písčitém plácku k hloučku dědků rozsazených nad demižonem.

„Břídilové,“ pravil vítězoslavně, „trvalo to míň než minutu?“

Vázquez de Prada si byl v době uzavírání sázek ulevit za hangárem, a proto vznesl základní dotaz: „Kolik byl kurs?“

„5:3,“ připustil, ač nerad, bookmaker Cristóbal Fuentes.

Po pečlivém odměření pěti třetin vyryl Fuentes na demižon kamenem rysku. Juan Ramírez se chopil hrdla a na ex bez polknutí z hrdla do hrdla přetransportoval svou výhru. Co na tom, že je pět třetin matematicky nesmyslných, vzhledem k přítomnosti jediného demižonu.

„Co na tom, amigos?“ uznal Horacio Álfaro. „Hlavní je, že Ramírezovi chutnaj.“

„Matematický dělení je na pendrek. Vítěz chlastá do dna, to je zákonitý a nad slunce jasný jako tentononc. Že až slunce zaleze za koleso Masfeñeru, půjdeme na plácek metat,“ vmísil se do debaty Marcos Rubidia.

Jorge Dávez nezúčastněně pozoroval dění kolem sebe. Sám o sobě prohlašuje, že není Paraná, a tudíž nemá zapotřebí nechat si zbůhdarma zatarasit řečiště vraky myšlenek. Pokud si však utvoří na věc názor, jsou jeho připomínky případné: „Řek's metat. Mi řekni s čím, když je z koule na bocciu smaženice.“

Zabouchnutá okenice

V patrovém domku za Souzovým pekařstvím vyvěsila Prudencia Obregónová ostentativně na balkon Sebastiánovo probodnuté pončo. Nesnesitelné pleskání mokré látky povívající ve vánku se doneslo přes náměstí až do podloubí boliche De la ciudad de Budweis.

Ve své podstatě byla María-Luisa podobna Dávezovi. Ani ona nebyla z těch, kteří by se soužili přemýšlením. Proto si oblíbila mechanické zavínování plátků těsta na kukuřičné empanadas. Postupem času se jí však začal zmocňovat neurčitý neklid. Pleskání ponča, jemuž zpočátku nevěnovala zvláštní pozornost, jí připomnělo pleskání vlajky na žerdi nad administracionem o fiestě a běh býků. Sebastián Obregón se zapotácel. Náhle se z davu vynořil Nabar Serbia. Znovu rozvinul srolované noviny, aby zdánlivě odlákal rozdivočelého býka. Hrdinský čin, nebýt pod garamondem tištěným záhlavím La Razón nalepena písmena vystříhaná z plakátu na Chan-Singhovo bleší panoptikum: Saludos de Cristo Benavidés*. María-Luisa zavinula plátek těsta a položila jej na pomoučený plech, tak jako při fiestě na bolicherův popud svinula Serbiou odhozené noviny a vsunula si je za výstřih. Zavínování je její chloub a nikdo to nedovede lépe než ona. Toho nesnesitelného pleskání Sebastiánova ponča už ale bylo dost! María-Luisa v obraně před vzpomínkami zabouchla okenici, avšak škvírou u parapetu se dovnitř boliche vedral odér z mydlinek vylitých Prudencií Obregónovou před dům na dláždění a zadusil poslední potem nezahlcené póry města.

* Pozdrav od Crista Benavidése.

Fotografie gauča

Ve výčepu promarňoval siestu popíjením quilmesu gaučo z estancie Porta Serena. Na bosých nohou sisalovými provázky přivázané ostruhy zacinkaly, kdykoliv zavadil chodidlem o ovčí houni a pokrývky pod sedlo, přehozené přes trnož u stolu. Sedlo zabavil do zástavy bolichero. U stropu vrčel větrák s křídlatými lopatkami a rozčeřoval vražedné dusno. Skrz odlomené lamely žaluzií pronikaly na stoly ostré polední paprsky. To nejhorší osvětlení pro fotografování, jaké si dovedu představit. Poručil jsem do placu cajón a přisedl si ke gaučovi.

Gaučo sáhl do jutového pytle a vyndal určitě tříkilový flák hrubě nad ohništěm opáleného masa. Jako všichni gaučové měl pod pončem okolo pasu omotanou faju a za ní zastrčenou mačetu. Prstem ozkusil ostří. Následně stiskl kýtu do zubů a nenapodobitelným grifem odsekl štráf.

Poprosil jsem ho, aby to zopakoval. No a tak je na téhle fotografii gaučo s flákem masa v zubech a centimetr od gaučova nosu mačeta.

Raubířské pentimento

Bolicherova minulost je obestřena dohady. Sám o ní nikdy nemluví, ale na pomlouvačných jazycích českých pařanů se usadila jedovatá slina drbu, že se zámečnickým mistrem Rudolfem Šecem měli na hromniční sobotu roku 1910 zhudlařit sejf agrární pojišťovny Slavia v Chorouni. Do pojišťovny se probourali z kostela přilehlou zdí. Shodou okolností skrz křtitelnici, v níž byl bolichero druhdy pokřtěn jménem Karel Jeroným Sýkora. Nazítří po vyloupení sejfu byl mistr Šec dopaden podle rukopisu šperháku okrskářským rutinérem Brázdou a rozsudkem zemského soudu v Táboře deportován na sedm let do kriminálu v Leopoldově v Horních Uhrách. Sýkora uprchl z Čech. V Sheffieldu se nechal najmout na zaoceánskou paketní brigu rejdařské společnosti Van de Breughel. Na každém šprochu bude pravdy trochu, neboť na přístavní můstek v Barrenqueras vystoupil z brigy oděn v elegantním pepito saku anglického střihu Cristo Benavidés.

Regalante

Šaman Gooó zadul do obřadní okaríny a na dodání si kuráže načrtl prstem omočeným v lektvaru z kořenů kaktusů vzorek pepita na stěnu chýše. Mocné kouzlo bolicherova saka po úřednicích na imigrační správě omámilo i Matacos. Na rozdíl od parádivého rozmaru s flanelovou košilí bylo Gooovo diplomatické úsilí vynaložené na jeho získání tentokrát vedeno pragmatickou touhou nahlédnout do tyglíku šamana z Evropy. V ramenou mu sako páslo na míru. Sáhl do náprsenky a z tabatěrky odsypal šňupeček, jak to odpozoroval od bolichera. Ať se však v saku napařoval v chýši sebevíc, v Benavidése se ne a ne proměnit. Před ztrátou glancu jej neočekávaně uchránila sirka. Stéblo tonoucího zn. Scheinost Sušice. Od Benavidése ji dostal k saku regalante. Když ji Gooó rozškrtl o stehno, stařešinové kmene z kroužků kouře vyčetli:

lest na zmatení duchů. Ve skutečnosti vůbec netoužím být nějakým gringem. Chci být houbrem, Garcíou Quesem.

Stařešinové pokývali na souhlas oštěpy.

„Gooouvernerem!“ vykřikl Goo a proměnil se v sošku San Martína na Qesově psacím stole. Ještě že duchapřítomného Puie napadlo položit na nastavenou litinovou ručičku peso. Dvě. Mince zacinkaly na dně pokladničky. Hubený bakšiš. Za salutování nestojí, pomyslel si úplatný generál, proto pouze zkroutil dlaň do imaginárního megafonu: „Ať jsem opět šamanem Goo v pepito saku.“

Rozkaz je rozkaz. Maticové, nemající o armádních rozkazech a jejich bezpodmínečném splnění ponětí, užasli. O šamanu Gooovi ošálivším duchy, gouvenera Quese, San Martína i samotného bolichera Benavidése bude složeno mnoho písní.

Oui

Slunce za kolesem parníku Masfeñer zastínilo bouřkové mračno.

„Od Paraná se to pokaždý řádky semele,“ zhodnotil meteorologickou situaci od šifonéru s cigarros a kořalkou Schmidt.

„Oui.“ Promítači La Rochefoucauldovi nezbylo než souhlasit, pokud chtěl dostat čerstvé banány, a ne ty ze včerejší dodávky z rozmačkaných krabic z Médanosu.

„Vedro je k zalknutí,“ přitakala doña Stoříšková.

Nussberger už měl nakoupeno a proviant naložený na carretě. Po odjezdu Balíka do vnitrozemí Chaca Boreal k paraguayským hranicím vykolíkoval chacru u Cañada de las Golondrinas po proudu pod Rouskovou pilou a nepoříznuté kmeny quebracha splavuje do Intiyaco. Přestože měl naspěch, připojil se k hovoru: „Jestli se má přihnat bouřka, tak od Paraná.“

„A pakl maté,“ pravil La Rochefoucauld.

Schmidt navázil unci pepře.

„A unci pepře,“ pravil La Rochefoucauld.

Schmidt do celofánu zabalil trs banánů a na sčítacím stroji namarkoval patnáct centavos.

„Málem bych zapomněl,“ pravil La Rochefoucauld.

„Bodejť že oui,“ pravil Nussberger.

„Už poprchává,“ oznámila přítomným doña Stoříšková.

Ve vyprahlém písku před Schmidtovým almacénem se tvoří bochánky, hemžící se sem a zase tam.

Bouřka

Na mravenečnickův zpocený nosan nedočkavý na okoštování blahodárného deště dopadlo saranče. Pokrčilo nožky a odrazilo se na hamaku. Zanedlouho po předskokanovi se mračno sneslo na pampu. Nejdřív bylo slyšet vrzavé praskání křídel. Koruny algarrob se zabarvily do zelenohněda. Kufř na střeše ranča se rozvlnil, jako by byl z gumy. Cortaderu kam až oko dohlédlo posela myriáda hopkajících tělíček. Udělal jsem krok a zelenohnědá změť nožek a křídel se rozprskla. Během okamžiku kratšího než usmažení volského oka na

sloupku k uvazování parníků jsem však měl boty opět zalité sarančatovým Buštěhradem.

Sara pobíhala v panice po ranchu, a když došly deky, v marné snaze zakrýt manioku a zachránit úrodu naházela na svou zahrádku kde co, co jí zrovna přišlo pod ruku. Hrnce, pončo, sponu do vlasů, a dokonce i breviář.

Ticho.

Takhle naráz nastalo, jako odstavec. Mračno sarančat se z čista jasna zvedlo od země a zmizelo. Mezi oholenými torzy keřů manioky ukápl do rozpukané země ceresin z roztátého válečku do fonografu s Tangem de la Caminita. Potkal ho stejný osud jako svého času figurínu obra Drásala. Slunce po bouři bez bouře se navrátilo nad koleso parníku Masfeñer.

Brunnerův skákací hrbolík

Ottův slovník naučný přečkal v koutě pod fotografickým náčiním Sařino řádění bez úhony. Na straně 138 mezi Acria (lat.), t. remedia a Acriviola [ak-] Boerhaave, je heslo Acridiidae (Acridiodes Burm.). Čeleď skákavých hmyzů rovnokřídlých; tělo bývá protáhlé, se stran stlačené, hlava krátká s temenem značně do předu prodlouženým. Tykadla s. skládají se z 25 článků. Oči jsou ploché nebo kulovitě vypouklé, vedlejší očka 3. Předohřbetí mocně vyvinuté k určení rodu znaky poskytuje, kořen krovek a křídel; svrchní i spodní křídla jeví zřetelné žilky, shodující se s nervaturou hmyzu rovnokřídlého. Holeně předního a středního páru nohou jsou opatřeny dvěma řadami krátkých trnů, chodidla jsou trojčlenná a ozbrojena dvěma drápkami, mezi nimiž umístěn jest okrouhlý plátek přidržovací, arolium. Zadní nohy s. mají stehna svalnatá a ke skoku způsobilá. Hořejší hrana opatřena řadou jemných, do zadu směřujících zoubků. Na spodní straně stehna nalezl Brunner v. Wattenwyll zvláštní přístroj hrbolkovitý, sloužící bezpochyby k silnějšímu vymrštění při skoku. Holeně zadní mají dvě řady trnů; na koncích holení vkloubeny jsou mimo to ještě dva páry delších a pohyblivých ostnů. Zadek s. protáhle kuželovitý skládá se z 9 kroužků. Na předních osmi položeny jsou otvory dýchací; první kroužek chová na straně též ústroj sluchový v podobě nálevkovité prohlubeniny, na jejímž dně napjata blána bubínková. U samic jest kroužek 9., u samců i 8. přeměněn v desky různě tvořené. Jimi kladélka a ústroje rozplozovací navenek jsou kryty. Největší a nejrozmanitější druhy sarančí žijí v krajinách teplejších a stávají se tu ohromným množstvím svým, jakož i nenasytnou žravostí zhusta pravou trýzní těchto krajů.

Lo devoraron las langostas

Mravenečník při vybírání termitišť našel pod stromem vypadlé ptáče, s pompou ho přinesl domů a daroval Saře. Tak do naší domácnosti přibyl danajský fant za prohru v dominu. Potrhlý magor, jenž se nám neustále plete pod nohy. Jakmile jej Sara uložila do hnízda v misce vystlané travou, spustil na ni, že by si vyprosil být oslovován Vináceo, s přídomkem de Olmo et salinas. Mne donutil udělat mu u okna bidýlko. Na to prolétnout se a nazobat zrajících plodů však Vináceo neužije. Sešplhá s bidýlka a den tráví špacírováním po kuchyni a čekáním na odpadnuté zbytky.

„Cajón do placu,“ vydrala se z Vináceova hrdla napodobenina mého hlasu.
„Cajón?“ Sara od škopku s chinchulines zareagovala briskně. Naštěstí si Vináceo vzápětí uvědomil, co způsobil, a převedl hovor na jiné téma.

„Bolichero es todo un hombre.“**

No, tohle moc upřímně neznělo. Hlas patřil gaučovi z estancie Porta Serena, jenž se pokoušel potupně vmluvit Benavidésovi do přízně. Když nepomohly lichotky, zvedl se od stolu a mávaje ohlodanou kostí z kýty, vykřikl: „Vuélveme la silla.“***

„Lo devoraron las langostas,“*** pravil zpod škopku Benavidés.

„Mně sarančata ožrala cañu před cosechou. Do posledního klasu,“ rval si vlasy, přesněji řečeno modrá pírká z hrudi, Dominik Stibrany z chacry Colonel Fco. Sosa.

„Do prdele se sarančatama!“

Rouska napodobuje Vináceo s obzvláštním požitkem.

„Oui!“

Za impertinenci s cajónem mi Vináceo prozradil, proč papouškové papouškují. Papouškové mezi sebou tradují, že vyřčená slova zesilují přítomnost boží. V papoušcím životě se nedějí přílišné převratnosti a v podstatě není o čem skřehotat, proto si vypůjčují slova od lidí. Jenomže ve sluncem vyprahlé a kusadly sarančat zpustošené krajině je bůh nesmyslný právě tak jako mudrování o dešti v Schmidtově almacénu. Tohle je bůh Chaca: kec.

* Bolichero je rovnej chlap.

** Vrať mi sedlo.

*** Sežrala ho sarančata.

Chinchulines

Nebo co je vlastně bůh Chaca zač? Dneska nad ránem zase ležel u corralu jaguárem zadávený býček. Objevila ho Sara na své čůrací pampové procházce. Proč to nepřiznat, nemáme v rancho záchod. Hned při příjezdu do Barrengueras mě totiž upovídaný Gruntorád, jakmile seznal, že jsem paisano z Čech, v přestávkách na nadechnutí a rozmyšlení peprné nadávky na adresu batátového magnáta Cháveze neopomněl varovat, abych se o vykopání záchoda ani nepokoušel. Odstrašujícím příkladem je pro všechny colony převor Sinforian. Po sroubení kaple přikázal řeholníkům ze zbytků quebracha stlouct latrinu a při trúnění ho uštkl jarará, vyhřívající se na čerstvých kupkách. Chodit do pampy ale také není nic moc. S mravenečnickem Saru pořád nabádáme, aby nepila maté na noc, nebo aby alespoň při odchodu nenechávala odhrnutou mosquiteru. Mravenečník se přesune na Sarou opuštěné místo na matraci, a kdo má potom snášet jeho ustavičné drbání. Dal jsem si tu práci a podobně jako kdysi Schmidt odpočítával hřeby, spočítal jsem na mravenečnickovi zahryznuté larvy much ura. Bylo jich 264. Bůh sud, co ta shoda čísel může znamenat. Bůh, o němž nevím, co je vlastně zač.

O čem měla být minulá kapitola?

„O chinchulines,“ připomněl mi mravenečník.

„Gracias, ale přestaň mi nakukovat přes rameno.“ Na rozdíl od papoušků a slov vyřčených, slova napsaná jsou před oschnutím inkoustu křehká. Neunesou rozorávání řádek očima a myšlenka unikne na scestí. Scestí o latríně však bylo vzhledem k chinchulines případné. Chinchulines jsou zvláštní klobásky. Nádivku do nich rozemlel sám býček. Mlýnek bachor. Mlýnek čepec. Mlýnek kniha. Mlýnek slez. To ještě nebožák pasoucí se na výhoncích rákosin u laguny netušil, že bude svému vlastnímu opečenému střevu s vykřupanou kůrčičkou šéfkuchařem.

Sara chinchulines zašpejlovává jako jitrnice stříbrnými křížky ze svatojuditské pouti. Má jich čtyřadvacet, a když je spočítá, pozná, kolik je jí let.

„Dvacet čtyři,“ prohodila Sara. S karmínovým lakem krve na nehtech vyhlížela fakt dramaticky, svatá Judit hadr.

„Mně osm. Mravenečníci roky sčítají na drápech.“

Už dva mi nahlízejí přes rameno. Není divu, že jsem se v minulé kapitole zadrhl.

„Dva. Mně je taky dva,“ konstatoval Pui s vytrčeným ukazovákem a prostředníkem.

Dotaz

Zaklapl jsem medometné Lanzadores de miel propulsados por el magnetismo s rozepsanými poznámkami a hodlaje Puiho uvítat calabazou maté, jsem se odebral do kuchyně. Po nedlouhém pátrání jsem našel váček s yerbovým práškem. Byl na horním fochu v kredenci. V šuplíku měla být umytá a utřená bombilla. Nebyla tam, proto jsem se zdvořile dotázal, kde je. Dotaz byl sice směřován Saře, ale už předem jsem věděl, že odpověď mi na něj může dát pouze mravenečník.

„Kde je bombilla?“ zopakoval jsem svůj dotaz. Voda na maté už v pavě na ohništi vřela klokotem.

Bez odpovědi. Škopek byl osiřelý. Na dně zůstalo pár nedošpejlovaných chinchulines a na stole se povaloval La Razón s rozluštěnou křížovkou.

„Cos povídal, láske?“

Hádejte, kdo to řekl a čím pusa se potutelně usmála.

Cortadera okolo corralu byla opět nepolehnutá a nikde stopy po zápasu. Po zápasu býčka. Ten vyvrhnut a prost střev visel na rozporce na algarrobě. Pod ním se však mezi Sarou, mravenečníkem a Puim rozpoutal zápas na život a na smrt v dominu.

Osma žaludská

Přenesené vášně z domina jsou nebezpečné. V mariáši se odehrané štychy srovnají do balíčku. Před příští hrou je třeba se při snímání dívat na zadáka. Podle toho, kde balíček překládá, se dá přibližně odhadnout list protihráčů. Osma sem, osma tam. Pokud ovšem nehodláte licitovat betl na dvojlajer s modlitbičkou, aby vám osma došla v talónu. Karbaníci to cítí v kostech. Celý večer přicmrdujete a šoupáte krejčary po stole. Na flek to není, na re už vůbec. A potom to přijde. S úplně stejnýma plindama, jež držíte na ruce, by se soudný člověk nepouštěl do licitace, avšak vaše ruka se protáhne děravou

kartou mezi sedmou a devítkou a hmátne po talonu. Poklepete na talon a morkem vašich kostí se počne odplavovat nashromážděné napětí. Ani sebeprudrnější kibic to nemůže nazvat hazardem. Zprvu ho možná zmátne pikový král na vrchu talonu. Druhou kartu bez podívání založíte do vějíře. Osma žaludská.

Singrovka

Mravenečník v dominu zahazardoval. Příkladnějším se Sařinou náklonností a partii dokončil zakrouceným cascabelem z dvaceti žetonů. Navenek svoje naprdnutí na mravenečníka Sara odůvodňuje tím, že ačkoliv mu při úterním gruntování vyprášila kořich, už je zase celý umolousaný, jak se klouzal s termitího hradu. Údajně si při tom i natrhl skobu na zadnici. Přes mravenečnickovy protesty zůstala Sara neoblomná: „Zaštopovat se musí a basta.“

Její šicí stroj je poněkud bizarní. Nit protáhla skrz nozdry v jehlovitých zobáčcích kolibříků, místo aby však udržovala rytmus secesním S vetknutým do litinového mřížoví šlapadla, jak by se u Singrova stroje slušelo a patřilo, dupe mravenečníkovi na krk. Umcaca umcaca umcaca.

„Co ho prošit ještě lemovacím štychem?“

Tak tenhle štych by v mariáši neprošel. Pro mě za mě. Já si s dominem nezahrával. Svatá Judit, patronka těhotenských rozlad s tebou, mravenečníku.

Středa

Po gruntovacím úterku Sara prohlásila středu za den praní. Den praní se s nespelnitelnými tužbami. Pokaždé, rozložím-li u Buštěhradu chumel našeho špinavého šatstva, se mne zmocní cukání oprášit udici a napíchnout na háček kostkovaný šnuptychl a nahodit ho do úplavu k potopenému kmeni. Od praní k praní se kmen proměňuje. Nejprve opadaly listy. Plát vymacerované kůry se odloupl a obnažené dřevo podlehl rozkladnému procesu trouchnivění. Větev trčící nad hladinu se předešlou středu, zatímco jsem si sdíral klouby o valchu, s praskotem sesunula do peřeje. Určitě pod ní číhá dorado.

Sara už se přes břicho k valše nesehne. Sedí na balvanu a ráchá si nohy v hejnu mřenek. Při tom se jí v hlavě rojí různé malichernosti.

Jaký myslíš, že naše dítě bude? Přála bych si, aby bylo pěkně naplácaný. S malýma sladkýma ručičkama. A bude se smát, jako když chřestěj pesa v kasičce San Martína.

Patriotismus odsud posud, ale San Martín se jmenovat nebude.

Ty mu chceš dát jméno Borhř-hžif-voj?

Komediantko!

Trhni si! Slib mi aspoň, že mu u Schmidta v almacénu koupíš chundelatýho plyšovýho medvídka coatí.

Já snad nejsem plyšovej a chundelatej? ohradil se dotčeně zaštopovaný mravenečník. Na mazlení s dětma jsem jako stvořenej.

Sara musela kopnout do vody a probrat mě sprškou kapek, aby mi to docvaklo. Předešlé dialogy jsou bez uvozovek. Žádná duše caburé, ta nevyřčená slova jsem řekl já. Řekla je Sara a řekl je mravenečník.

Cigárpauza

Jak to při nastalém kolapsu gramatického fundamentu vyjádřit? Nejsrozumitelnějším se mi jevílo nechat prádlo prádlem. Na prádlo bude čas i ve čtvrtek. Garibaldi měl zase pravdu. Časů je nespočet, nehledě na datum. Je čas pizzy. Je čas zastavený na fotografii. Docela odlišný je čas Joe Harbina po biografu, kdy La Rochefoucauld pozpátku převíjí svitek filmu o natřeném natěrači na kotouč promítací kamery.

Nechal jsem prádlo i s valchou na břehu Buštěhradu a odkráčel nazdařbůh pampou. U bachratého kaktusu jsem v morku kostí pocítil, že nastal čas zapálit si cigaretu. Škrtl jsem zapalovačem. Na čtení z kroužků kouře není gramatický fundament potřeba a je v nich nejsrozumitelněji vyjádřeno, co nemohu říct nahlas, protože by se mi roztrásl hlas. Dva ze stoupajících kroužků se pod oblohou propojily v symbolický samoznak 8. Dva dominová hazardéři. Moje osma v talónu.

Na Císařské louce

Kdyby se Sara nemohla jenom ohnout k valše. Její břicho dorostlo rozměru montgolfiéry. Od Blériotova dvojplošníku k horkovzdušnému balónu je to z hlediska aviatiky návrat na počátek technického rozvoje. Při přistání montgolfiéry do hamaky je Sara nucena se bez možnosti manévrování zabořit mezi tribunu a alej topolů u silnice do Chuchle. Tato její bezmocnost skýtá netušené možnosti mým malířským schopnostem. Při podvečerních siestách obkresluji bezmocné kontury Sařiny tváře, vydané mi na milost a nemilost. Na zavřená víčka nakreslím zavřená víčka. Na řasy řasy. Nos na nos. Na rty — „Au!“

„Kousla tě, co?“ pravil poťouchle mravenečník, rozvěšující mokré vyprané prádlo na šňůru. „Rád bych rovněž připodotknul, že zatímco ses brouzдал pampou, tvůj kostkovaný šnuptychl po valše sklouzl do vody.“

„Nesmíš prádlo tolik mydlit.“ S naivitou sobě vlastní jsem Sařinu výtku nepovažoval ani tak za výtku jako za radu, neboť mě nepřestává udivovat nezměrnou praktičností. Zvlášť nyní, kdy zaopatření domácnosti zbylo na mně a na mravenečníkovi.

„Se ho zmocnil proud a unášel ho úplavem,“ pokračoval mravenečník v líčení šnuptychlové odyssey, „dokud se nedostal k potopenému kmeni. Víš, pod tu odlomenou větev.“

„Tam po něm chňapnula zubatá tlama,“ přisolila si proradná montgolfiéristka v hamace.

Šedesát leguas pralesem

Znova jsem překontroloval výstroj a vak s churraskem, jež mi mravenečník pod Sařiným odborným dozorem uvařil na cestu. Ještě dotáhnout řemen u sedla a mohu vyrazit. Při sedlání je tu zvykem dát koni na holý hřbet nejprve režnou sudaderu. Na ni se postupně navrství mandil z hutné tkané látky,

vlněná manta a cojinillo, což je jemně vypracované ovčí rouno. Navrch se přehodí pestrobarevná corona. Hřebec Mateno však neměl svůj den. Nechtělo se mu do corralu, kousal po udidle, a když ucítil sedlo, nafoukl hrudník. Nabral jsem ho botou do žeber. Mateno zafrkal a zprudka vydechl. Než se stačil vzpamatovat, zapřel jsem se podpatkem o přezku a řemen dopnul na dosud nepoužitou díрку. Dneska musí být utažen fest. Kopat koně mi nečiní žádné potěšení, ale za sedlo hodlám kromě proviantu přišněrovat brašny s kamerou a deskami.

Kšeft

Práci pro estanciera Harryho Place mi zprostředkoval Schmidt. Place si podává do La Razónu reklamu a na ni potřebuje vyfotografovat svého plemenného býka. Rovněž papíry od Kodaku z Encarnaciónu objednal na svůj účet Schmidt, že se vyrovnáme později. Na jeho futro šel i poslední nákup maté a petroleje do farolu. Saru s tím nechci zatěžovat, ale toto je pravý důvod, proč mi tak přeochoťně shání kšefty na fotografování. Schmidt je prohnaný Bavořan, který ví, že dlužníka je třeba hýčkat, a ne ho zabodnout, jak to byl v záchvatu vzteku učinil bolichero Benavidés. Za svou neprozřetelnou unáhlenost se bude muset draze vykoupit, o čemž ostatně nikdo z Barrenqueras nepochybuje. Sama prolitá krev totiž neznamená víc než krev podříznutého podsvinčete. Od Benavidése se čekává, že vystrojí zabitému Sebastiánu Obregónovi tryznu. Rodině zabitého je podle nepsaného kánonu cti povinován zádušní mší, avšak teprve latinská zaklínadla biskupa nad nebožtíkovým hrobem z něho sejmou hřích a stigma vraha. Přípitkem na karu se už pouze zpečetí odpuštění a mezi sousedy získaný respekt. Benavidés hned po oné neděli prostřednictvím Marii-Luisy roztrousil po městě šuškanu, že Obregónův pohřeb zastíní fiestu. V kamenické dílně Mamerta Urriolagoitia možná právě v této chvíli majzlíky učedníků tesají mramorového anděla se vzepjatými perutěmi, širšími, než je Obregónovic hrobka u zídky hřbitova.

Schmidt ušetří na funusu i na náhrobku. Oškubá moje perutě zaživa.

Theseus v Labyrintu

K Rouskově pile jel jsem známou cestou po pampové šíji, kterou jsem už projel s carretou obtěžkanou nákladem Nussbergerova a Balíkova quebracha. Za ní si picady jezuitů vzala nazpět příroda. Prosekat se houštinou ostnatých šlahounů k Lin do Chico a rusínské colonii Hrehor by si vyžádalo spoustu času. Rozhodl jsem se raději přetrpět čtyřdenní objížďku k pueblu Madariago. U Madariaga se pampa proměnila v bludiště lesních ostrůvků, křovím porostlých pahorků a bažin. Mapa byla na nic. Mapy Chaca, pokud vůbec existují, byly zhotoveny hispánskými kartografy, upřednostňujícími básnivou pestrost před přesností. Jak si jinak vysvětlit to množství barevných pastelek, použitých na zakreslení prachobyčejné laguny. Přitom podle souřadnic jsem se měl nacházet v Brazílii. S každým příštím opisem mapy si i kopisté přidali něco barev a čar. Ten poslední měl v sobě alespoň špetku střízlivosti. Když

seznal, že se laguna na mapě vlila do Atlantského oceánu, zakreslil do ní obrázek žraloka.

Vymotání se z bažiny jsem svěřil koňskému instinktu. Nezbylo mi, než důvěřovat Matenovi, že odhadne pevnost drnů kapradin pod kopyty. Odhadl. Skrz stvoly vlhkomilných rákosin prokmitly koruny cedrů, tyčící se nad pralesní galerii.

Cedrový orchestrion

Prokmitly, to je to správné slovo, protože ani s přimhouřenýma očima nebylo možné rozechvělé vibrující listoví cedrů zaostřit. Tam někde pod listím byl schovaný klíček, jímž se natahovala pružinka. Pružinka převodem mezi ozubenými koly roztáčela válec s hrbolky, které zas rozechvívaly plátky hracího hřebenu. Rozmístěním hrbolků na válci je předurčen repertoár. Cedrové hrbolky byly nastavené na Radeckého marš.

Jak jsem se rákosinami přibližoval k roztančenému pralesu, pružinka ochabovala, až se nakonec z cedrů linulo jen monotónní bzučení.

Potřebovala by natáhnout.

Sesedl jsem s koně, o třmen dobrousil ostří mačety a jal se hledat klíček. Při daleké jízdě neznámou krajinou je moc příjemné, když marš vyhrává na cestu.

Kulisy

Šalebností si zdejší krajina nezadá s kulisami na divadle. Hradba rozkvetlé zeleně přede mnou se po předběžném prozkoumání zdála být počátkem souvislého masivu, avšak stačilo se prosekat kaširovanými křovinami na okraji, a klíč k cedrovému orchestrionu byl nalezen. Byl jím guayambé, z něhož divoké včely vykousaly dřeň a pod houževnatou kůrou vzdušných kořenů si zbudovaly úlové provaziště pnoucí se ze zákulisí až do horní řady sedadel pralesní galerie. Včelí bzučení obemklo kme-ny cedrů a rozrezonovalo je v chvějivou hudbu. S uzdou obtočenou za zápěstí jsem provedl splašivšího se Matena, nepřítelného z žihadel, cedrovým orchestrionem. Vzápětí se měla na potvrzení mých předešlých domněnek ukázat šalebnost kulis. Mačeta prosvištěla papírmašem zdánlivého masivu a ocitli jsme se na forbíně Placeovy estancie.

Giganti

Ani jsem se nemusel ptát, který z popásajících se býků je Buchito. Co sem ti yankeeové přivandrovali z Bolívie, skupují od estancierů nejfajnovější chovný dobytek. Buchita koupili na výročním trhu v provincii Chubut. Pozorováním Gruntoráda a Cháveze u stánku s batáty by nezainteresovaný člověk nabyl dojmu, že skutečným smyslem trhů je smlouvání. O herefordské šampióny se ale nehandruje. Hereford je král. Zavaltý exteriér na krátkých podsaditých nohách už od prvotního okouknutí v boxu ohromí impozantností. Hnědá srst s bílými ozdobami na hlavě a v podbřišku je na krku nakadeřená. Zmasilé

plece. Vyklenuté hrudí. Protřelý nákupčí nepozorovaně prohmatá býkovi moudí, jestli jedno z varlat není zakrnělé. Prodávající zase býka popleská po zádi, aby byla oháňka čiperná, neboť podle počtu odehnaných much se stanoví cena býka v pesos.

Gaučové oddělili Buchita od stáda a zahnali ho do corralu. Zvířený prach se vznesl nad vrcholky cedrů, jako by na Placeově estancii řádil pampero. Když se prach usadil, zamířil Buchito, setsakra dobře si vědomý své nadřazenosti, okolo cejchovacího kůlu na uvazování dobytčat ke hrazení a očichal brašny s fotografickým náčiním. Poodstoupil jsem dozadu. Buchito byl hovado gigant. Jako Mozart. Jenomže jeho se nikdo nesnažil vhecmat do políčka 13x18 centimetrů.

Stetson a colt

Estanciero James Ryan se pohupoval na verandě v thonetovém křesle a se stetsonem posunutým přes oči rozvázně srkal bombillou z calabazy pašovaný kentucký bourbon. Stetson tu nenosí nikdo kromě něho. Klobouky hodně napovědí, s kým máte tu čest. Schmidt si dopředu taxuje nově příchozí chacrery podle toho, zda se mu podaří jim vnutit sombrero. Razí totiž teorii, že ti, co si v almacénu zakoupí slaměné mexické sombrero, četli nezdravě mnoho dobrodružné literatury a co nevidět je skosí malárie. Nebo buňka. Maníci v buňkách a cylindrech si koledují o malér. O chlapovi se stetsonem jsem však netušil, co si mám myslet, dokud jsem nezmačkl spoušť Goldweina.

Na opilce měl Ryan postřeh přímo fenomenální. Cvaknutí závěrky splynulo v jeden zvuk s cvaknutím spouště jeho coltu.

„You bastard. No photography!“

Když si to zpětně vybavuji, ani nevím, jestli si sňal stetson s očí.

Rozcuckovaná jména

Jeho pravé jméno bylo Harry Longabaugh. Narodil se v Lancaster County ve státě Pennsylvania. Na ranči VVV ve Wyomingu byl roku 1887 usvědčen z krádeže koně. Po propuštění z věznice v Sundance se měl spřátelit s desperátem Butchem Cassidym a spolu s ním stanout v čele gangu Díra ve zdi. Že mívají chacrerové rodná jména odlišná od jmen, jimiž se prokazují gouvernerovi Garcíu Quesovi na úředních dokumentech, se mlčky předpokládá. Skoro každý má minulost upatlanou nějakým škraloupem. Ostatně proto se usadili v Chacu. Zde je sdostatek zručných hrnčírů ochotných znovicírovat zaškraloupovaný krajáč či utržené ucho džbánů za pakatel na počkání. Legenda provázející Longabaughu je ale drobet přitažená za vlasy. Podle ní Longabaugh s Cassidym uprchli před hrozícím zamřížováním Díry ve zdi do Sudameriky a posléze byli pod salvami bolivijské armády donuceni stát se nedobrovolnými hrdiny masakru v pueblu San Vincente. V listopadu 1908 obklíčil pěší oddíl dva muže opevněné v místním hostinci. Mnohonásobné přesile odolávali noc a den. Potom z obou mužů armádní ručnice nadělaly cucky. Ovšem vzhledem k tomu, že se v kalendáři

píše duben 1913, je rozcuckování estanciera Ryana v pueblu San Vincente přinejmenším na pováženou.

Bicyklová scéna

Zpoza haciendy se náhle vynořil bicykl. Na řídítkách seděla doña Etta a bosými palci nohou se opírala o křídlové matky předního kola. Rukou si nadzdvíhovala sukni, aby se plisé nezašmodrchalo do drátů. Don Place, oděný v bílé košili s podkasanými rukávy a hnědé vestě, ekvilibristicky vybalancoval sesmeknutí se kola po kravinci, šlápl do pedálů a před nozdrami konsternovaného Buchita profrčeli corralem. To by byla momentka! A což teprve místo prostřeleného Goldweina mít kameru na pohyblivé obrázky. Hotová groteska pro biograf. A La Rochefoucauld by k ní mohl zapreludovat Rain Drops Keep Fallin' na quebrachové varhany.

Bylo

V přístavišti odstrčili peóni parník Masfeñer bidly od břehu. Píšťala zahoukala a lopatky kola se zanořily do zahnívajících vod Paraná. Na písčitém plácku u hangáru postával zádumčivý hlouček dědků nad rozplombovanou bednou z Encarnaciónu se žlutočervenou nálepkou Kodak. Jakmile mne spatřili přicházet, začali se o překot omlouvat. S odvahou hodnou uznání podnikl první krok Horacio Álfaro: „To víš, gringo, my mysleli, že když je ta zatracená bedna tak těžká, že v ní budou naše nové koule na bocciu. Nám by docela stačily ty starý, jenže to by Ramírez nesměl machrovat.“

„On je sežral,“ připomněl Cristóbal Fuentes.

„Usmažený jako volský oko!“ vzkřikl Ramírez. „Do minuty. Bylo to do minuty?“

„Bylo.“

„Bylo.“

„Bylo.“

„Vázquesi, jsem tě neslyšel. Řekni tady gringovi, bylo?“

„Bylo,“ připustil ošívající se Vázques de Prada.

Po rozplombování bedny se teď osvícené papíry nechají použít leda na balení cigaret. Bezelstnost Ramíreze a jeho kumpánů byla ale natolik odzbrojující, že jsem nenašel sílu se na ně rozzlobit. Už pouze pro formu, aby si nemysleli, že jim beztretně projde cokoliv, jsem se nadechl a pravil: „Vy jste si nějaké koule na bocciu objednali?“ Tímto morálním políčkem jsem považoval celou záležitost za ukončenou. Ne Juan Ramírez:

„Neobjednali, ale byla těžká.“

„Jako ta bedna,“ dodal na vysvětlenou Jorge Dávez. Očividně mu z tohoto řečnického projevu, na něj nebývalého, vyprahlo v hrdle. Sáhl pod lopuch a vytáhl demižon.

„A zatím papíry,“ rozdurdil se Vázques de Prada.

„Nojo, byly v ní jenom papíry,“ přisadil si Cristóbal Fuentes.

„Příště se koukej polepšit, gringo!“ pohrozil Marcos Rubidia, čímž se i on zařadil mezi parlamentáře a získal nezadatelný nárok na hlt z demižonu.

Carreta s magnóliemi

Soška generála San Martína odpočívala na mahagonovém psacím stole. V povislé ručičce třímala nedopalek doutníku. Dnes se neúřaduje. Gouverner García Ques vstrčil kliku od administraciónu do kapsy a po dřevěných schodech sešel do mangrovníkem zastíněného patia. Ani almácén dnes nemá otevřeno. Za staženou roletou si Carlo Schmidt oblékl černý redingot. V zrcadlovém odrazu proskleného šifonéru s cigarros a kořalkou překontroloval ozdobný uzel na pañuelu. Z tyglíku nabral na dlaň pomádu a přilípl si rozčuchaný pramen vlasů. Ještě špacírku. Smuteční pugét magnólií by však dozajista zapomněl, kdyby ho doña Schmidtová nenarafičila k regálům na sud kolomazi. Na ulici zahrkala kola Nussbergerovy carrey. Je čas. Schmidt naposledy skouknul svůj zevnějšek v šifonéru. Dneska musí být obzvlášť vyštafírovaný, neboť bolicherem Benavidésem byli on a Nussberger pověřeni odvézt na hřbitov rakev Sebastiána Obregóna.

Se supícím Garcíou Quesem se střetli docela náhodou u hangáru Commander Manufactura de Tabacos Mitjans's. „Espérenme, compadres! Que compartimos el mismo camino. Llévenme consigo. Hostia. A qué bruto se le ocurrió a hacer un cementerio fuera de la ciudad?“

„Sube.“**

Nussberger mlaskl bičem a Quesova dřepěním v administraciónu zbytnělá zadnice sbuchla mezi magnólie na víko rakve.

* Počkejte, chlapi! Koukám, že máme společnou cestu. Vemte mě s sebou. Krucinál, kterýho lumena

napadlo udělat hřbitov až za městem?

** Naskoč si.

Na hřbitově

Pohřeb proběhl bez zádrhelů a uzlů na provazech hrobníků, přestože se všeobecně očekávalo, soudě podle Obregónovy svalnaté tělesné konstituce, že uložení jeho ostatků skončí ne-li přímo fiaskem, potom upracovanou rachotou bez pietní elegance. Biskup poobědvav pečeného pásovice byl v rozmarném rozpoložení. Po obligátním vyličení skutků nebožtíka vzal vědro a nehledě na hrobníky rozkročené nad jámou, vědro vychrstl na hrob, řka mají-li být až ke šlechetnosti zveličeny skutky kladné, na skutky neřestné že kropenka svěcené vody nestačí. Hrobníci večer v Garibaldiho boliche vyprávěli, jak sejmutím hříchů Obregón zlehkl, až byli na pochybách, zda nespouštějí do hrobu prázdnou rakev.

Kreolská kapela zadula do trumpet a truchlící se průvodem odebrali ze hřbitova k městu. U kašny bubeník propnutým nártem jako centrforward Oscar Ortiz z Rouskovy škartky překopl přes ohradu vysušenou mršinu povalující se na obrubníku pro případ, že by se někdo opovážil tvrdit, že v Barrenqueras chcípnu pes. Boliche De la ciudad de Budweis bylo provoněné empanadas. V podloubí se průvod na okamžik zastavil a kornetista zahrál Marii-Luise posměšnou serenádu. Nato průvod vmaširoval do křivolakých uliček mezi vápnem obílené domky.

Chléb a caña

Na tržišti se přidali Chávez s Gruntorádem. Bankovky potřebné na dopravení biskupa a jeho svity z La Villa del Rosario by se těm dvěma otrhancům nevešly do linger, rozhorlil se v duchu Cristo Benavidés. Když Prudencia sebrala za úpění plaček třesoucí se rukou hroudu z hromady hlíny u hrobu, zraky zúčastněných se ostentativně zabodly pod zem. Zabodly jako domnělý býčí roh do Sebastiána Obregóna. Pod zem, do níž doputovala rakev z carrey. Benavidés jako by nebyl. Kánonu cti co do honosnosti pohřbu dostál do posledního pesa, a přece zůstane vrahem. Proč, to se může pouze domnívat. Jeho zdání, že se s prožitými roky začlenil do tohoto svérázného prostředí, bylo klamné. Povrchní známky všednodenního života zprvu svědčily o opaku. Se svými starostmi se Benavidésovi u lahve quilmesu zdůvěřovali i ti, kteří na hřbitově opovržlivě sklopili zrak. Boliche bylo vyhledávaným podnikem. Dokud nedošlo na lámání chleba. Propletence nepostřehnutelných nuancí jsou jako pavučina. Bedoya nebo Ramírez se po jejích vláknech pohybují se samozřejmostí cochuna a vědí, že se v Argentině neláme chleba, nýbrž obrazně od stvolu cañi klas.

Pizza

„Bolicherova empanadas nevezmu do úst! Raději povečeřím neexistující pizzu,“ zvolala Prudencia. „Otevřete ten svůj obskurní galpón.“

„Je otevřeno,“ ozvalo se z galpónu. V koutě seděl upracovaný muž s cvikrem upatlaným od těsta na nose. Přes poštovní pytle stržené ráno s háku byla položena fošna. Prudencii došla řeč. Na fošně byly narovnány úhledné porce horké pizzy.

„Račte dovnitř.“ Očividně však pozváním Garibaldi neměl na mysli kompletní smuteční procesí. Do vachrlatých rozvrzaných dveří se natlačila tlupa rozjívěných partapánů. Bolaso plandající u pasu Bedřicha Stoříška se v té mačkanici zamotalo do cípů Gruntorádovy faji, načež se oba zapříčili mezi futry.

Gouverner Ques uvedl Prudencii za rámě do čela fošnového stolu. Ostatní se rozsadili, kde bylo v přečpaném galpónu zrovna místo, nedočkavě sledující, jak si sundala krajkovou rukavičku a uždíbla z pizzy drobet. S nedůvěrou ke Garibaldiho kulinářským schopnostem jej opatrně nechala rozplynout na jazyku. Když sáhla Prudencia po další porci, kar mohl začít.

Pizza byla opravdu znamenitá. Do noty mi padly zejména uzené ančovičky. Sara se naklonila ke Garibaldi: „Nikdy bych do tebe neřekla, že dovedeš péct.“

„Pečení pizzy je prostá záležitost. Rozválíš těsto a pokladeš ho nakrájenými rajskými jablky. Na ně dáš ančovičky a na to nastrouháš parmezán.“

Něco si však Garibaldi nechal pro sebe. Parmezánovou sypanku rozhrnul listem z quebracha.

Hráze

V koutku úst nebojácně šplhajících po liánách zacukala bolestná grimasa a do stehna se mi zabořily Sařiny nehty. Od té doby, co jsem zazdil gotický portál prostořekosti hrstí burských oříšků, následovalo nespočet dotyků. Každý dotyk byl nezaměnitelný. Postupně jsem se jim naučil rozumět. V tomhle sevření byla bezradnost. Strach před neznámem, bolestivější než veškerá bolest samotného porodu. Byla v něm ale i důvěra. Sara mne stiskla, jako by tiskla oblázek vylovený z Buštěhradu. Rozvázal jsem poštovní pytel a běloskvoucím prostěradlem z dopisů povlékl budoucí lůžko. Svléknout Saře pončo a zout alpargatas jsem už nestačil. Prudencia se zhostila celé záležitosti s absolutní suverenitou. Na pohřbu byla sotva věchýtek. Stál jsem v řadě hned za ní a dobře jsem si povšiml, jak jí pláčem cukala ramena. Biskupovými litaniami otupěla alespoň natolik, že byla mocna sebrat z hromady hroudu hlíny, avšak vhodit ji na rakev musel Ques. Nyní pevnou rukou uchopila mačetu a špičkou otevřela hráz mezi Sařinýma roztaženýma nohama. Její rozhodnost mi připomněla mlynáře Maredu. Za povodně se na hrázi rybníku Dráteník šafář hmoždil se zarezlým čepem u stavidla a ne ho odemknout. Mlynář doběhl pro sekyru a čep urazil, aby uvolnil cestu kaprům uvězněným na česlech.

Dominový pasiáns

Mravenečnickův flegmatismus byl záviděníhodný. Bezostyšně se zmocnil Quesových novin a s uspokojením si přečetl noticku o tom, jak při fiestě se Schmidtem překamenovali mistra magického umění Chan-Singha do provincie Misiones. Kursy akcií přešvenknul napříč stránkou a předal La Razón Rouskovi, nedočkavému na výsledky fotbalu. Minuty se vlekly. Mezi obáčkami na Sařině lůžku byl zamíchán i Garibaldim rozpečetěný dopis. Do toho dopisu bych se nutně potřeboval podívat. Dnes je totiž 26. 4. Uvědomil jsem si datum, když mravenečník na dvojku přiložil šestku. Svůj švindl korunoval čtyřkou. Přestože jeho úhlavní soupeř měl docela jiné starosti, než rozdat si partičku pod algarrobou, vysypal po dočtení novin na podlahu galpónu žetony domina; v hazardérském zápalu mu však unikl podstatný fakt, že při hře sám proti sobě nemá koho oblafnout.

Galpón je plný hostů. Pizza napečená. S ančovičkami. Jako by všechno, co se dnes stane, bylo dopředu napsané v tom dopise. Garibaldi zmínil ještě něco, ale vypadlo mi to z paměti. Vidím ho před sebou, jak rozlévá caňu do sklenic od oliv. Teprve potom mě poslal za Ramírezem do přístavu. Co to jenom mohlo být?

Záblesk naplněného času

Uprostřed galpónu stanula vyděšená Prudencia. V náručí držela pomuchlané vrásčité novorozeně. Nikdo ze zúčastněných slovem nebo myšlenkou nezapochyboval, že jeho bledost nebyla zapříčiněna tím, že se narodilo na poštovních obáčkách. Zatímco Prudencia bez valné naděje na úspěch plácala novorozeně po zadečku, muž, jehož jsem dosud považoval za přítele, si sundal s nosu cvikr: „Vyfotografovat mě Goldweinem, gringo. To to bylo.“ „Nepomátnul ses?“

„Sešroubuj stativ,“ trval na svém Garibaldi.

Rozhlédl jsem se po galpónu, kde zůstala mačeta. Kreolská kapela utichla. Bubeník neotálel a i s bubnem se odklidil ke dveřím. Byl bych Garibaldiho rozpáral od cvikru po poklopec, avšak namísto mačety jsem pojednou v prstech svíral páčku spouště kamery. Při fotografování není za normálních okolností důvod spoušť svírat. Stačí zatlačit na ni palcem. Dnes jsem ji sevřel veškerou silou, jež se do mne vlila se vztekem a osudu na truc. Sevřel jsem ji, jako před nedávnem Sara sevřela oblázek z Buštěhradu. V mrákotách jsem se sehnul k okuláru a přes stativ přehodil Sařino pončo.

Předpověděný čas se naplnil. Čas pizzy. Čas Schmidtových hřebů. Čas caburé. Ani jsem si ho nestihl uvědomit. Za nicotný zlomek vteřiny probleskl magnéziovou výbojkou.

Jaguár

Naprosto neprofesionálně jsem nechal naexponovanou desku zasunutou v kameře. Nezabalil jsem ji do celofánu a neuložil do brašny. Není nad to vidět jaguára ve skutečnosti. Jaguár zívl. Žlutočerné štěrbiny jeho očí oslepené září výbojky se opět rozšířily. Prohnul hřbet. Přikrčil se. Zadní nohy posunul pod těžiště trupu. Teď zaútočí. Nemýlil jsem se. Jaguár vystartoval a tlapou rozmetal mravenečnickova dominového cascabela.

Nejprve očichal úderem drápů zkrvavenou dvojku. Záhy nato se hladově pustil do ostatních žetonů. Aby nebyl vyhladovělý, vždyť dobytčata, jež ulovil za poslední měsíc, nafedroval do corralu u našeho ranča.

List z Nussbergerem a Balíkem podetnutého quebracha snědl agutí. V Gooově chýši v matackém toldu agutího sežral cascabel. Konečně to do sebe zapadá. Jaguár spocíval cascabela a růžovým jazykem si olízl naježené vousy. Olízal si drápy a buclatá bříška tlap.

Slabikář osidlování Gran Chaca

Po porodu byla Sara vyčerpaná. Sama měla na kahánku a vůbec jsem si nebyl jist, zda mne vnímá, ale musel jsem pohladit její právě přestálé utrpení a vráskami zbrázděné tváře. Como silabario, pomyslel jsem si, když jsem proběhl pěšinkou mezi vlasy.

„Tak ses to přece naučil španělsky,“ přerušila mou dlaň, čímž zároveň prolomila zachmuřené ticho v galpónu. Bubeník se navrátil na své místo v kapele a galpón se rozezvučel překotným hovorem. Políbil jsem Saru na čelo, a když už jsme byli u slabikářů, zašeptal jsem jí do ucha: „Máte v tom vašem Ema mele maso?“

„Ne, my namíláme pětma praštěnejm otcům našich dětí,“ odvětila a hlava jí opět poklesla na polštář z Garibaldiho dopisů a pohlednic. Sotva to dořekla, vyrval jaguár mrtvavé novorozeně z Prudenciina náručí. Sevřel jej zezadu za krk a odnesl ho v tlamě pod fošnu vyhřátou horkými porcemi pizzy. Co se odehrálo v jaguárově doupěti, zůstane tajemstvím.

Hluboké nadechnutí a křik deroucí se z neskutečně krásné kopie Sařiných úst splynul s vyzváněním písmen P. N. B. D. na kostelním zvonu.

Ochraňuj nás, potrhly Bože.

Vysvětlivky

administración úřad
agusa hřeb sloužící k prořezávání listových obalů na kukuřičných klasech
agutí hlodavec z čeledi morčat (*Dasyprocta aguti*)
almacén obchod smíšeným zbožím
algarroba subtropický strom (*Prosopis juliflora*)
alpargatas plátěné nebo konopné střevíce
asado pečené maso
banderilla bodec
barrera hrazení, plot
batáty sladké brambory, hlíznaté kořeny rostliny *Ipomoea batatas*
boccia metaná, odvozená od francouzské hry *petanque*
bolaso původně indiánská zbraň. Tři uprostřed spojené řemeny ze surové kůže o délce 1–3 m, na koncích opatřené železnými koulemi či kůží obalenými kameny. Gauči bývá poeticky nazýváno *tres Marías*, tři Marie.
boleto jízdenka
boliche hospoda
bombachos široké kalhoty, spjaté nad kotníky
borracho subtropický strom (*Chorisia speciosa*). Španělský název *palo borracho*, opilý strom, dostal pro lahvovitý tvar kmene.
caburé puštík (*Glaucidium brasilianum*)
caimán kajman šironosý (*Caiman latirostris*), krokodýl obývající povodí La Platy
cajón quilmesu bedna piva. Pivovar *Cervecería Argentina* založil v Quilmesu 1888 Otto Bemberg. Lahvové pivo, vyráběné od 1895, neslo název *Quilmes Cristal*.
calabaza nádobka z vydlabané dýně
camino cesta
caña cukrová třtina, třtinová kořalka
Capablanca y Granperra, José Raúl (1888–1942), kubánský mistr světa v šachu
carpincho plavoun velký (*Hydrochoerus capybara*)
carreta dvoukolový vůz
casabel chřestýš (*Crotalidus horridus*)
centavo drobná mince
coatí medvěd nosál (*Nasua socialis*)
cocinera kuchařka
cochuno pavouk (*Pachyloides cochuna*)
colono osadník
corral ohrada pro dobytek
corrida býčí zápasy
cortadera pampová travina (*Cortaderia selloana*)
cosecha sklizeň, žně
delicadeza portug. lahůdkářství
dorado dravá ryba (*Salminus maxillosus*)

Drásal, Josef (1841–1885), zvaný Hanácký obr. Měřil 236 cm a většinu života prožil cestováním jako jarmareční kuriozita.

empanadas placky nadívané masovou směsí

estampa obrázek

estancia velkostatek, farma

farol svítilna

fiesta slavnost

galpón dřevěná bouda, kůlna

Gran Chaco území na pomezí Argentiny, Bolívie a Paraguaye o rozloze asi 540 tisíc km², ohraničené na východě řekou Río Paraguay, na jihu Río Salado, na západě pohořím Sierra de Jujuy. Na severu přechází Gran Chaco v Llanos de Chiquitos. Část položená jižně od Río Vermejo se označuje jako Chaco austral, střední část mezi Río Vermejo a Río Pilcomayo jako Chaco central. Severní část zaujímá Chaco boreal. Krajinu tvoří převážně nízké pralesy, močály a travnaté roviny. Z celkové rozlohy Gran Chaca přináležejí Argentině 325 tisíc km².

gringo původně označení pro cizince nemluvícího španělsky, zejména Američana; přeneseně nezkušený přistěhovalec

guayacán subtropický strom (Caesalpinia paraguariensis)

hamaca visuté síťové lůžko

chacra usedlost, hospodářství

chambergo klobouk se širokou střechou

chimango sup (Milvago chimango)

chinchulines pečené hovězí tenké střevo

churrasco hovězí řízek opékaný v popelu na žhavých oharcích

jarará kufie kopinatá (Bothrops jararacussu)

kreol označení potomků evropských přistěhovačů, zejména Španělů a Portugalců v Jižní a Střední Americe

lapacho subtropický strom (Tabebuia avellanadae)

legua argentinská délková míra, 5169 m

lingera pončo svázané do rance; přeneseně symbol tuláctví

mañana zítra

manea kožená pouta zabraňující zaběhnutí se koně

manioka keřovitá rostlina z čeledi pryšců (Euphorbiaceae), pěstovaná pro škrobnaté kořeny, jež sušením či vařením pozbývá na jedovatosti. Škrob je znám v podobě mouky pod jménem kasava nebo tapioka v podobě saga.

maté tradiční nápoj, odvar z cesmíny paraguayské (Ilex paraguariensis). Listy se sbírají od prosince do srpna. Ořežou se celé větve, táhnou se přes planoucí oheň a na roštích v pecích u plantáží se dosuší. Rozemleté listy se napěchují do vlhkých kožených žoků. Sesychající kůže zašněrované žoky vzduchotěsně slisuje.

mosquitera síť proti hmyzu

mosquito komár

ñandú pštros pampový (Rhea americana albescens). Žije v pampách a v řídkých lesích na okraji Gran Chaca. Od pštrosa afrického se liší tříprstýma nohama, opeřenou hlavou a krkem. Tradičním rozptýlením gaučů byl lov ñandú na koních pomocí bolasa.

ombú strom charakteristický pro pampy, de facto se však jedná o rozměru stromu dorůstající vytrvalou bylinu (Phytolacca dioica)

paisano krajan

pampero kontinentální jižní vítr vanoucí z pamp
pañuelo šátek uvazovaný na krk ozdobným uzlem
patio vnitřní obytný dvůr
pava konvice
peón dělník
peruánský paso kůň mimochodník vykračující oběma nohama na téže straně
peso 1 argentinské peso (ARS) = 100 centavos
picada pralesní stezka
piraña trnobřich hltavý (*Pygocentrus piraya*)
poblado ze špan. poblado, osidlovat
pueblo vesnice, osada
puchero vařené maso
quebracho subtropický strom *quebracho colorado* (*Schinopsis lorentzii*). Extrémně tvrdé červené dřevo vyznačující se trvanlivostí bylo zpočátku využíváno při budování železnic na pražce. Později se fabricky zpracovávalo na extrakt s vysokým obsahem tříslovin, jenž se používal v koželužnách v Americe i Evropě.
rancho dům z hlíněných stěn, se slaměnou střechou a udusanou podlahou
recorte manévr s capou při koridě
regalante výměna
salinas slatiny
San Martín, José de (1778–1850), argentinský generál. Národní hrdina a osvoboditel. Od 1812 bojoval v Argentině, 1817–1818 v Chile, 1820–1821 v Peru. Pro neshody se Símone Bolívařem 1822 odešel do exilu do Francie.
tartago subtropický strom (*Jatropha curcas*)
toldo indiánská osada
tukan pták s masivním zobákem (*Rhamphastus dicolorus*)

Historiografický apendix

Datem 26. 4. 1913 nekončí pouze kronika Bartolomea Doubravy z Řakomi u Chudenic. Končí s ním i cosi podstatnějšího. Napříště už Gran Chaco nebude nezmapované a divoké, a tak si toto prazvláštní datum žádá zevrubnější osvětlení. K tomu je nezbytné seznámit se s osudy dalšího českého kolonisty, Petra Šašvaty. Myšlenkou vystěhovat se do Argentiny se Šašvata zaobíral přinejmenším od roku 1900, jak dosvědčují písemné záznamy jeho syna Karla: „Co rolníka z povolání otce zajímaly argentinské nedohledné stepi prosté všeho lesa, kde jenom možno zapustiti pluh k zúrodnění panenské země. Častěji vzal do ruky atlas, vyhledal Jižní Ameriku a dělal kalkulace vzdálenosti pro dopravu na místo určení a nazpět výrobků polních, kalkulace o možné teplotě krajů.“ O informace požádal Šašvata zástupce vystěhovaleckého spolku sv. Rafaela v Brémách, msgre. Františka Prachaře. Ten mu při návštěvě ve Velkých Bílovicích roku 1903 Argentinu rozmluvil a doporučil Spojené státy americké. Šašvata s manželkou a pěti dětmi tedy odjeli do Brém a ve společnosti asi sta krajanů z Rakousko-Uherska, převážně Slovinců a Rumunů, odpluli lodí Frankfurt za oceán do Baltimoru. Odsud pokračovali do Galvestonu. Texas však nesplnil Šašvatova očekávání.

Když se v Bernalu seznámil s Janem Novotným ze Svinné u Litomyšle, rozhodl se s jeho pomocí zrealizovat svůj původní záměr. Na společné útraty nejdříve vyslali již zmíněného Šašvatova syna Karla na průzkum do teritoria Chaco a provincie Misiones. Po vyhodnocení získaných referencí bylo vybráno Chaco. Dne 26. 4. 1913 vystoupily rodiny Šašvaty a Novotného na perón bezejmenného nádražíčka, dnes města Presidencia Roque Sáenz Peña. Na rozdíl od obálky rozpečetěné Garibaldim, obálka v Šašvatově kapse, naplněná semeny bavlníku, měla ovlivnit Chaco provždy. Na pronajaté chacře se pustili do klučení pralesa. Dvacet lotů oseli kukuřicí, burskými oříšky a batáty, aby zkultivovali sprašovou půdu a připravili ji pro přijetí z hlediska tamního přírodního genofondu nepůvodní rostliny. „Nebylo secích strojů ani jiného náradí. Bavlníky seli jsme ručně do rýžek, semeno zahrabávali jsme nohama a rádlem poorávali, kteréž jsme si sami zhotovili,“ napsal Jan Novotný ve svých vzpomínkách, opublikovaných na pokračování v časopise Sedlák, vyd. Rolnická jednota Hříměždice, č. 5–12/1928. „Sklizeň byla neméně svízelná. Po rozpuštění ostnitě tobolek nutno co nejkvapněji jest vybrat z ní bělostný chomáč načechraného chmýru. Pobodanými prsty do úmoru jsme oždibovali keříky, na shrbených sedřených zádech pozvolna plnící se pytle. Sotva jsme se doplahočili do polou řádky, na sklizených už keřích rozpraskávaly nově dozralé tobolek.“ Kalkulace učiněné na základě pročítání atlasu u kuchyňského stolu v gruntu ve Velkých Bílovicích se nicméně ukázaly být jasozřivé. Šašvatou dovezená odrůda Wold přinesla o čtvrtinu větší výnos než na srovnatelné výměře v Texasu. Usazením těchto dvou rodin a jejich úspěšným podnikáním vznikl v Argentině po překlenutí počátečních problémů důležitý záchytný bod. Vlivem dopisů příbuzným a sousedům, umocněným hrozící válkou, jež byla v Evropě na spadnutí, se Presidencia Roque Sáenz Peña rozrostla na cca 200 osob. Vznikly kolonie Las Breñas, Veronica či Pampa Florida. Po vzoru českých a moravských chacrerů vypálili quebrachový prales a rozorali pampu i starousedlíci, zabývající se dosud převážně chovem dobytka. O Gran Chacu rozparcelovaném na plantáže a bavlnové zlaté ruletě však už pojednávají jiné kroniky.

Šandovo postmoderní čarování se slovy i s reáliemi

Je to v pravém slova smyslu útěk do fragmentu, do detailu; útěk od problémů do lehkosti chvíle, gesta, úsměvu.

Claudio Magris

Kde jsou ty časy, kdy si Michal Šanda (prý) liboval v hovorech matrón na pavlačích jedné pražské čtvrti! Jak se zdá, už dávno hodil za hlavu všelijaké tklivě ošklivé příběhy tkané z krásných slov, přesytil se undergroundovou syrovostí hyperautentických dvacetidekových ovarů velkoměstského života — a pustil se do sprádání samých kouzelně pošetilých a půvabně potrhých literárních performancí. Jednou se v nich vnořil do hájemství severoamerického blues (v knížce Blues 1890–1940), podruhé se nechal okouzlit epizodami situovanými do jisté Stoklasné Lhoty, kde v dobách, kdy se povinně psalo c. a k. nebo T. G. M., za 37 Kč vydražili vycpaného jezevce pro

potřeby školního kabinetu a kde jména všech obyvatel začínají na Sto- (koneckonců i jméno titulní středočeské vísky). A potřetí?

Potřetí přišla na řadu takřečená Sudamerika. Svou volnou trilogii Šanda po dvou letech uzavřel další přesmrtně vážnou (neboli opět smrtelně nevážnou) kronikou osidlování Gran Chaca, další utěšeně rozvernou prozaickou mozaikou, již s ohledem na případné argentinské čtenáře opatřil výmluvným názvem Sudamerická romance. Celý děj se odehrává v dubnu 1913 a všecko se opravdu stihne během zmíněného měsíce odehrát. Veškeré výjevy, které tu probíhají, nahlížené (nebo vyfabulované) z pohledu fiktivního českého cestovatele, kolonisty či osidlovatele (který jen nerad přiznává své nejpravější jméno Bartolomeo Doubrava z Řakomi u Chudenic), v první řadě však vášnivého fotografa lidí a mravů Gran Chaca, jsou zdánlivě situovány do světa vzdáleného plných devadesát let. Ve skutečnosti však asi nejde o žádné reminiscence minulosti, nýbrž o postupné návraty do budoucnosti naší paměti. Všechno, co se tehdy seběhlo před očima a v myslí našeho vypravěče, je totiž diktováno jinými údobími a obdobími než těmi, do nichž se jednotlivé epizody zdánlivě lokalizují.

Rovněž z tohoto důvodu v dané „kronikářské“ třísti zážitků Bartolomeových na čase nikterak zvlášť nezáleží: ten tady totiž pouze netečně existuje, pouze trpně přebývá v statickém stavu „durée“ čili trvání, a uskutečňuje se zpravidla a všehovšudy jen v poryvech myslí, v preludech imaginace, nebo třeba v slastné uvolněnosti fantazie. Ať zde totiž v závěru zabrousíme do roviny art brute, nebo častěji do mnohem úlevnějších poloh recesistického až dadaistického vyprávění, pokaždé setrváváme v podivuhodném mimosvětě, tj. v prostoru, pro jehož reflexi či zrcadlení de facto neexistuje adekvátní literární metoda. Pro zdejší inferno nelze nalézt písmena, výstižně konstatuje Šandův fiktivní mluvčí a ještě smyšlenější svědek — a vzápětí se s nemalým potěšením znovu rozpovídá o polomagických sudamerických fenoménech, které mají například jméno caña, cascabel či cortadera.

Co by si ale čtenáři počali, nebýt připojených vysvětlivek? Museli by se volky nevolky opájet čirou magií těchto slov a v duchu k nim přidávat některá další, možná nesrovnatelně nesrozumitelnější, možná ani neexistující, vyspekulovaná skoro až absurdum, slova stejně magická, jako magicky zvučí a znějí jména argentinských fotbalistů, kteří se pětadesát let nato (nebo naopak předtím?) stali idoly své vlasti. V Sudamerické romanci se totiž i sám čas zhmotnil do předmětů a do objektů pojmenovaných mnohdy nesrozumitelnými jmény, ale též do dialogů a scének, interpretovaných možná vyfantazírovanými lidičkami, literárními postavami s jepičí existencí. A pokud přece jenom něco z této tuze rozkošnické fantasmagorie reálného času i nadále zůstává, smí nám to připomínat, poznovu řečeno s italským esejistou Claudiem Magrisem, toliko „rozkošné úlomky vytržené z kontextu, subtilní obrazy, jež vzápětí mizí jako mýdlové bubliny“.

Jiné výjevy analogického ražení tu nejsou pokaždé příkladně subtilní, stejně však z pohledu Šandova vypravěče vášnivě tlumočí hypnotické zaujetí tolik barvitou a tak svůdnou geografii oněch nekonečných rovin Gran Chaca. Jejich pitoreskní obyvatelé (včetně mnoha přistěhovalců, české usedlíky nevyjímajíce) bezprostředně vyznávají ryzí radost z přátelství nebo z veselé družnosti (třeba lenochoda, pak dle libosti i mravenečníka) a v exotické scénérii Argentiny z počátku 20. století spatřují samé ráje malých milých věcí. Právě jejich přítomnost sama o sobě jako by vytvářela a zároveň ztělesňovala

kýženou sjednocující vizi života (tj. nikoli životní realitu), jakož i povahu faktických vazeb mezi konkrétními bytostmi, tuto vizi dychtivě sdílejícími.

Výsledkem této filosofie a etiky se posléze stává svébytný duchovní diletantismus, záliba všech vybraných kronikářských figur a figurek v proměnách situace (včetně verbálních) či rozpoležení a vůbec v pocitu povzbudivé sounáležitosti se světem, jehož vlídná staticčnost nabývá čím dál víc charakteru něčeho sympaticky senzitivního a především vyzývá ke krédu Žij a nechej žít. V autorově retro-textu je přece všude znát melancholie, v níž se projevuje zastřené vědomí nějakého konce, zvratu nebo přelomu, ale také posedlost přítomností, touha po spoluprožívání šťastných okamžiků a věrnost ideálům přísahajícím na spontánní lásku k životu.

V Šandově empatickém podání se zkrátka a dobře setkáváme s hodnověrně kvaziepickou romancí, která arciskutečnému problému osidlování jedné části kontinentu před necelými sto lety vtiskuje na jedné straně rafinovanou vitalitu, na druhé straně také věrohodně nastíněnou fikci skutečnosti.

V Sudamerické romanci se literární čas téměř zastavil, jaký však byl onen historický, tj. lineární čas daného období, v němž dochází k dějové mozaice prozaikova příběhu? Až do roku 1916 byla Argentina, k níž (po vítězné teritoriální válce s Paraguayí v letech 1864–1870) patřila i velká část Gran Chaca (roviny mezi pohořím And a řekami Paraguayí a Paraná na severu země), ovládána autoritativními diktátorskými režimy, systematicky se opírajícími o tradiční (neboli konzervativní) zemědělskou oligarchii; v roce 1913, stejně jako předtím a potom, představovala hospodářský appendix Velké Británie, na níž byla i politicky plně závislá. Za první světové války nicméně Argentina vyhlásila neutralitu a pohádkově bohatla z obchodu s oběma nepřátelskými velmocenskými seskupeními; právě tehdy také vytvořila protiamerický „blok ABC“, k němuž přistoupily ještě Brazílie a Chile. Význam teritoria Gran Chaco se dlouhá desetiletí omezoval převážně na pěstování bavlny; tento stav se od základu změnil v roce 1925, kdy se na území „Chaca“ objevila ropná ložiska.

Jenže to jsou nejenom samé historické realie, ale především realia, a k těm má spisovatel nadmíru zdrženlivý vztah: jsou totiž vázána v čase, propojena s jeho střemhlavým úprkem vpřed, zatímco fascinující Šandův ponor do každodenní magie věcí a dní je mimo veškerou pochybnost zjevně nadčasový. Také díky tomu se v Sudamerické romanci napořád přesvědčujeme, že to, co figuruje jako smyšlené, vytrysklé z umělcovy fantazie (arciže z fantazie nadmíru poučené), může v takto strukturovaném textu působit ještě přesvědčivěji a hodnověrněji než konvenční, kdekeré „reálně“ komponované texty, ať třeba cestopisné nebo vzpomínkové, ačkoli rovněž ty obvykle bývají výrazně stylizovány a představují další smyšlenou „autentickou“ rovinu vypravěčské fikce.

Básník a nyní především prozaik Michal Šanda tudíž v poslední době rozpoznal svou nejvlastnější tvůrčí doménu v sepisování svérázných postmoderních textů, které se neobyčejně suverénně, s mnoha laškovnými aluzemi k Borgesovi stejně jako ke Brautiganovi (navíc s uplatněním různých žánrů a mezižánrů, k nimž dozajista patří i citace encyklopedické literatury a vůbec parafráze rudimentárního tématu „náš člověk v cizině“), pohybují v estetické sféře literárního naivismu, prozatérské recese či dadaistických konceptů uměleckého díla. Jejich smyslem a posláním se pokaždé stává nezastíraná rozkoš z vyprávění, ona proslulá lust zu fabulieren, ale taktéž

radost z nekonečných možností jazykových her a hrátek, jakož i autorovo ryzí potěšení, které mu poskytuje právě literární tvorba fiktivní, fantaskní, zálibně předkládaná čtenářské obci jako veskrze nepochybný model stavu věcí, či dokonce dochovaný dokument exotické reality.

Ačkoli jde o malé postmoderní arcidílko, přece jen však ani ze Sudamerické romance nemůžeme lineární čas nadobro vyloučit, i kdybychom si to pravděpodobně společně s autorem přáli sebevíc a udělali pro to věru všechno: rok 1913 není totiž jen tak rokem ledajakým. Jde o poslední předválečný rok a už následujícím letopočtem počínaje se dvacáté století definitivně stalo věkem válek světových, občanských, nebo regionálních. Právě z tohoto pohledu se nevázaně hravý Šandův svět postmoderních historek stává nikoli snad knihou svědeckou, nýbrž záměrně stylizovaným retrovyprávěním, situovaným do málem pohádkového „starého světa“, který údajně opravdu existoval, pokud ale ano, potom výhradně a výlučně někdy v dobách „před“, tj. jedině kdysi za dávných zlatých časů, předcházejících stoleté epoše neklidu, nepokojů a nesvárů, epoše záhy stigmatizované válečnými kataklyzmaty a ztrátou civilizační identity.

Pro inferno, které přišlo poté, se už bohužel dají najít písmena. Vždyť jeho hrůzostrašnost a fantastičnost zpětně vtiskly tolik magický a fatální charakter právě roku 1913, jímž se zřejmě uzavřelo spanilé „permanentní bezčasí“ dějin. V autorově próze se však tomuto vědomí doposud můžeme v kontextu postmoderní hry vyhýbat, a snad dokonce i vyhnout. Přinejmenším tak dovedeme činit do okamžiku, kdy zhola zbavení víry v budoucnost spolu s autorem z nedostatku vyhnutí vyřkneme v přítomnosti nadějeplná a bezútešná slova z finále jeho prózy: Ochraňuj nás, potrhly Bože.

Leč příběh či kvazipříběh Šandova hrdiny a vypravěče jménem Bartolomeo Doubrava z Řakomi u Chudenic je také historií člověka, který čas napnutý v Evropě ke katastrofičnosti zaměnil (nadlouho, či nakrátko?) za stav zmíněného bezčasí. Dospěl tudíž k rozchodu s mnoha tradičními fenomény minulosti a tváří v tvář stabilnímu letopočtu 1913 muž pocházející z malé Řakomi podal, odvoláme-li se na dávná slova Ferdinanda von Saara, živé svědectví o nástupu „nové, jistější a důvěřivější generace s novými pocity a názory“. Ty se tenkrát jistěže nechápaly jako postmoderní, na počátku nového tisíciletí se ale právě jako postmoderní dají interpretovat a demonstrovat. Mýtus důstojného konce „staré Evropy“ tak v Sudamerické romanci vyústil v mýtus důstojného, fenomenologického prožívání života v odlehlém světadílu. Jenomže i v tomto případě platí, že propletence nepostřehnutelných nuancí jsou jako pavučina.

Vladimír Novotný